

โพลสันติภาพ:
การศึกษาเปรียบเทียบความขัดแย้ง
ในไอร์แลนด์เหนือและจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

รุ่งรวี เกลิมศรีภิญโญรัช

โพลสันติภาพ: การศึกษาเปรียบเทียบความขัดแย้งในไอร์แลนด์เหนือและจังหวัดชายแดนภาคใต้
ของไทย

ผู้เขียน: รุ่งรวี เฉลิเมธีวิทยุไธราช

จัดพิมพ์โดย ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2560

ปกและรูปเล่ม: สถิติย์ แหลมกล้า

ประสานงานการผลิต: สำนักพิมพ์ของเรา (protestista) โทร. 085-990-0559

พิมพ์ที่: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์ โทร. 02-879-9154

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

รุ่งรวี เฉลิเมธีวิทยุไธราช.

โพลสันติภาพ: การศึกษาเปรียบเทียบความขัดแย้งในไอร์แลนด์เหนือและจังหวัดชายแดนภาคใต้
ของไทย.-- กรุงเทพฯ : ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ (PRC) สังกัดสถานวิจัยความขัดแย้ง
และความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (CSCD), 2560.

48 หน้า.

1. ความขัดแย้งทางการเมือง. 2. ไอร์แลนด์--การเมืองและการปกครอง. 3. ไทย (ภาคใต้)--การเมืองและ
การปกครอง. I. ชื่อเรื่อง.

320.9

ISBN 978-616-271-369-9

หมายเหตุผู้เขียน: งานชิ้นนี้เขียนให้สำหรับศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ (Peace Resource Collaborative)
นำเสนอครั้งแรกในการประชุม “การติดตามและรายงานเกี่ยวกับสันติภาพ” (Peace Monitoring and Reporting
Workshop) ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 13-15 ตุลาคม 2557 จัดโดยสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทาง
วัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD) ผู้เขียนขอขอบคุณ ดร.นอร์เบิร์ต โรเปอส์ ที่กรุณาอ่านร่างแรกและให้ความเห็นและ
ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ส่วนข้อบกพร่องใดๆ ย่อมเป็นของผู้เขียน

คำนำผู้จัดพิมพ์

ความพยายามในการสร้างสันติภาพท่ามกลางความขัดแย้งที่รุนแรงนั้น จำเป็นต้องมี
หลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นคู่ขัดแย้งและกลุ่มผู้สนับสนุน บุคคลหรือองค์กร
ที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและเชื่อมประสาน มวลชนของแต่ละฝ่าย ประชาชน
ที่ได้รับผลกระทบ และสื่อมวลชน โดยทั้งหมดนี้ต่างก็มีมุมมอง ความคิดความเชื่อ
ความรู้สึกและความต้องการในการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งนั้นๆ แตกต่างกันไป
ตามแต่ภูมิหลังและประสบการณ์ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจส่งผลให้ความพยายามในการ
สร้างสันติภาพดังกล่าวต้องเผชิญกับความยากลำบากมากขึ้น

ภายใต้ความเป็นจริงข้างต้น แก่นความคิดสำคัญที่จะเชื่อมโยงให้แต่ละฝ่ายซึ่งมีความ
หลากหลายนั้น สามารถทำงานร่วมกันและเดินไปบนเส้นทางเดียวกันได้ คือพื้นฐาน
ความรู้ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายในหลักคิดและกระบวนการของการสร้าง
สันติภาพ

ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพซึ่งเกิดจากความร่วมมือกันของ 8 องค์กร
เครือข่าย คือ ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ศูนย์เฝ้าระวัง
สถานการณ์ภาคใต้, ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตหาดใหญ่, สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, สำนัก
สันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า และมูลนิธิ Berghof จึงมีความตั้งใจ
ที่จะผลิตสร้างทรัพยากรความรู้ด้านสันติภาพในรูปของรายงานและหนังสือคู่มืออย่าง
ต่อเนื่อง

ด้วยหวังว่าความรู้ความเข้าใจเรื่องสันติภาพที่ได้จากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการ
และจากการถอดบทเรียนประสบการณ์ของคนทำงานภาคสนามในพื้นที่ขัดแย้งต่างๆ
ทั่วโลก จะเป็นแหล่งทรัพยากรสำหรับผู้เกี่ยวข้องโดยตรงตลอดจนผู้สนใจทั่วไปที่จะ

ได้ใช้ความรู้เหล่านี้นอกเหนือจากความเห็นและความรู้สึก เป็นฐานในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่ของตนต่อไป

ทั้งนี้ศูนย์ฯ ไคร์ขอขอบคุณกระทรวงต่างประเทศนอร์เวย์ (Norwegian Ministry of Foreign Affairs) สำหรับทุนสนับสนุนการจัดพิมพ์ครั้งนี้

ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ

บทนำ

กรณีไอร์แลนด์เหนือมักจะถูกยกเป็นตัวอย่างของกระบวนการสันติภาพที่ประสบความสำเร็จ หลายท่านที่สนใจติดตามและมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพในภาคใต้ได้เดินทางไปไอร์แลนด์เหนือเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการหาข้อตกลงทางการเมืองด้วยสันติวิธี ซึ่งนวัตกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่งที่ใช้ในการนำเอาเสียงประชาชนเข้ามาในกระบวนการพูดคุยระหว่างคู่ขัดแย้งกลุ่มต่างๆ ในไอร์แลนด์เหนือก็คือ โพลสันติภาพ (peace poll)

แม้ว่าประเทศไทยจะเริ่มต้นการพูดคุยสันติภาพอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 แต่ยังไม่ได้มีความก้าวหน้ามากนัก การสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงน่าจะมีส่วนสำคัญต่อการผลักดันกระบวนการสันติภาพ

งานชิ้นนี้ศึกษาโพลสันติภาพซึ่งได้จัดทำในช่วงเวลาเดียวกับที่กระบวนการสันติภาพในไอร์แลนด์เหนือกำลังดำเนินอยู่ และได้วิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้และข้อท้าทายในการนำเอารูปแบบการทำโพลในลักษณะนี้มาใช้ในภาคใต้

เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกจะกล่าวถึงภูมิหลังความขัดแย้งในไอร์แลนด์เหนือ การทำโพลสันติภาพ 10 ครั้งเพื่อหนุนเสริมกระบวนการเจรจาและการอธิบายถึงกระบวนการในการทำโพลดังกล่าว ส่วนที่สองจะพูดถึงกรณีภาคใต้ของไทย ผู้เขียนเริ่มต้นด้วยการให้ภาพรวมเกี่ยวกับพัฒนาการความขัดแย้งในภาคใต้ โดยเฉพาะการพูดคุยสันติภาพในช่วงสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และทบทวนการทำโพลที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุยสันติภาพในช่วงนั้น ในช่วงท้าย ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับประเด็นท้าทายและโอกาสสำหรับการทำโพลสันติภาพในภาคใต้

ไอร์แลนด์เหนือ

ความเป็นมาของความขัดแย้งในไอร์แลนด์เหนือ

ความขัดแย้งในไอร์แลนด์เหนือหรือที่เรียกกันว่า “The Troubles” นั้นเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 20 หลังสงครามกลางเมืองไอร์แลนด์ในช่วงปี ค.ศ. 1919-21 เกาะไอร์แลนด์ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนคือสาธารณรัฐไอร์แลนด์ซึ่งเป็นรัฐที่อยู่ทางตอนใต้และไอร์แลนด์เหนือซึ่งเป็นดินแดนทางตอนเหนือที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ กลุ่มชาตินิยมคาทอลิก (Nationalist Catholic) ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในไอร์แลนด์เหนือต้องการที่จะผนวกรวมเข้ากับสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ในขณะที่กลุ่มเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์ (Protestant Unionist) ต้องการคงอยู่เป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ ชาวคาทอลิกรู้สึกว่าเขาถูกกีดกันทั้งในทางสังคมและเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ. 1968 การชุมนุมประท้วงของชาวคาทอลิกได้ขยายตัวไปสู่ความรุนแรง ในช่วงที่การเมืองกำลังวุ่นวายหนักขึ้น รัฐบาลอังกฤษได้ตัดสินใจใช้นโยบายการปกครองทางตรง (Direct Rule) ในปี 1972 กล่าวคือ รัฐบาลส่วนกลางในอังกฤษเข้ามาทำหน้าที่ปกครองไอร์แลนด์เหนือแทนรัฐบาลท้องถิ่น ปัญหารากเหง้าของความขัดแย้งนี้เกิดจากอัตลักษณ์

และความรู้สึกร่วมในความเป็นชาติสองแบบ ความริเริ่มที่จะแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยวิถีทางทางการเมืองในช่วงสองทศวรรษประสบความล้มเหลว¹ ในช่วงที่ความขัดแย้งยังดำเนินอยู่ ความสูญเสียที่กระทำโดยทุกกลุ่ม ทั้งฝ่ายชาตินิยมคาทอลิก กลุ่มติดอาวุธของฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์และเจ้าหน้าที่ความมั่นคง รวมกันแล้วมีผู้เสียชีวิตประมาณ 3,600 คน และมีผู้บาดเจ็บอีกกว่า 50,000 คน²

หลังจากความขัดแย้งรุนแรงดำเนินไปกว่าสองทศวรรษก็ได้มีความพยายามจะนำพรรคการเมืองทั้งหลายมาเข้าร่วมการพูดคุยสันติภาพอีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. 1993 โดยเฉพาะพรรคที่เป็นตัวแทนของกลุ่มติดอาวุธได้ดินทั้งสองฝ่าย ในปี 1996 พรรคการเมือง 10 พรรคได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมการประชุมไอร์แลนด์เหนือเพื่อสันติภาพและความปรองดอง (Northern Ireland Forum for Peace and Reconciliation) พรรคการเมืองเหล่านี้มีสิทธิ์ส่งตัวแทนมาเข้าร่วมการเจรจาที่เรียกว่า “การพูดคุยสเตอร์มอนท์” (Stormont Talks) ซึ่งเป็นการพูดคุยเกี่ยวกับอนาคตของไอร์แลนด์เหนือร่วมกับรัฐบาลอังกฤษและไอร์แลนด์ รวมถึงองค์การตามรัฐธรรมนูญอีกจำนวนหนึ่ง โดยมีเงื่อนไขว่าพวกเขาจะต้องรักษาสอดคล้องการหยุดยิง การพูดคุยสเตอร์มอนท์นี้มีนายจอร์จ มิตเชลล์ (George Mitchell) สมาชิกวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกาเป็นประธาน

พรรคการเมืองเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์ 5 พรรคที่เข้าร่วม ได้แก่

1. The Ulster Unionist Party (พรรคเอกภาพนิยมอัลสเตอร์ – UUP) ซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหญ่ของฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์ที่เก่าแก่ที่สุด พรรคนี้มี 30 ที่นั่งในเวทีการพูดคุยสเตอร์มอนท์
2. The Democratic Unionist Party (พรรคเอกภาพนิยมประชาธิปไตย – DUP) เป็นพรรคการเมืองของฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์ที่ใหญ่ที่สุด พรรค DUP มี 24 ที่นั่งและเป็นพรรคฝ่ายเอกภาพนิยมที่แข็งแกร่งที่สุด
3. The United Kingdom Unionist Party (พรรคเอกภาพนิยมอังกฤษ – UKUP) เป็นพรรคขนาดเล็กของฝ่ายเอกภาพนิยมซึ่งมี 3 ที่นั่งในการพูดคุยนี้

¹ Colin Irwin, *The People's Peace Process in Northern Ireland* (California: CreateSpace, 2002), p.6.

² BBC, *The Troubles*, undated, <http://www.bbc.co.uk/history/troubles>.

4. The Progressive Unionist Party (พรรคเอกภาพนิยมก้าวหน้า - PUP) เป็นตัวแทนทางการเมืองของ Ulster Volunteer Force (กลุ่มอาสาสมัครอัลสเตอร์ - UVF) ซึ่งเป็นกลุ่มติดอาวุธใต้ดินของฝ่ายเอกภาพนิยม มี 2 ที่นั่งในเวทีการพูดคุยนี้
5. The Ulster Democratic Party (พรรคประชาธิปไตยอัลสเตอร์ - UDP เป็นตัวแทนทางการเมืองของกลุ่ม Ulster Defence Association (สมาคมป้องกันอัลสเตอร์ - UDA) และ Ulster Freedom Fighters (กลุ่มต่อสู้เพื่อเสรีอัลสเตอร์ - UFF) มี 2 ที่นั่งในเวทีการพูดคุยนี้

พรรคการเมืองชาตินิยมคาทอลิก 2 พรรคที่เข้าร่วม ได้แก่

1. The Social Democratic and Labour Party (พรรคแรงงานและสังคมประชาธิปไตย - SDLP) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายชาตินิยมคาทอลิกที่ใหญ่ที่สุด มี 21 ที่นั่งในเวทีการเจรจา พรรค SDLP มีเจตนารมณ์ในการต่อสู้ด้วยสันติวิธีเพื่อรวมไอร์แลนด์เป็นหนึ่งเดียว
2. Sinn Féin เป็นพรรคการเมืองของ Irish Republican Army (กองกำลังสาธารณรัฐไอร์แลนด์ - IRA) นำโดยนายเจอรี่ อัดัมส์ (Gerry Adams) มี 17 ที่นั่งในเวทีการเจรจา

พรรคการเมืองไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด 3 พรรคที่เข้าร่วม ได้แก่

1. The Alliance Party of Northern Ireland (พรรคพันธมิตรไอร์แลนด์เหนือ) เป็นพรรคไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดที่ใหญ่ที่สุดซึ่งมีทั้งตัวแทนของคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ พรรคนี้มี 7 ที่นั่งในเวทีการเจรจา
2. The Northern Ireland Women's Coalition (เครือข่ายผู้หญิงไอร์แลนด์เหนือ) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อนำวาระของผู้หญิงเข้าไปยังกระบวนการเจรจาสันติภาพ กลุ่มนี้มี 2 ที่นั่งในเวทีการเจรจา
3. The Labour Party of Northern Ireland (พรรคแรงงานแห่งไอร์แลนด์เหนือ) มี 2 ที่นั่งในเวทีการเจรจา³

³ รายชื่อนี้มาจากงานของโคลิน เออร์วิน *The People's Peace Process in Northern Ireland*, op.cit., pp. 7-8.

การเริ่มต้นของโพลสันติภาพ

ในขณะที่กระบวนการสันติภาพในไอร์แลนด์เหนือเริ่มมีความเคลื่อนไหวมากขึ้น ดร.โคลิน จอห์น เออร์วิน (Dr. Colin John Irwin) ซึ่งเป็นนักวิจัยสถาบันไอริชศึกษาแห่งมหาวิทยาลัย Queen's University Belfast ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นหลายครั้ง มีการทำโพล 10 ครั้งในช่วงปี ค.ศ. 1996-2008 โดย 8 ครั้งแรกทำขึ้นในช่วง 4 ปีแรกซึ่งเป็นช่วงสำคัญของการเจรจาสันติภาพ ดร.เออร์วินอธิบายว่าการทำโพลสันติภาพนั้นเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการช่วยสร้างการพูดคุยและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสืบค้นถึงปัญหาและทางออก การกำหนดประเด็นสำคัญ คำถามที่เกี่ยวข้องและการช่วยให้การเจรจาสันติภาพไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง โพลยังเป็นวิธีการสร้างการสื่อสารทางตรงระหว่างประชาชนกับนักการเมืองที่อยู่ในเวทีการเจรจาในเรื่องอนาคตของไอร์แลนด์เหนืออย่างเป็นระบบ โพลสามารถช่วยหาจุดร่วมและประเด็นที่จะประนีประนอมกันได้ รวมถึงการทดสอบข้อตกลงในภาพรวมทั้งฉบับ พูดอีกอย่างก็คือมันเป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างการสื่อสารข้ามระดับ (multi-track communications) ระหว่างพรรคการเมือง ภาคประชาสังคมและประชาชนทั้งหมด โพลสันติภาพช่วยในการสร้างฉันทามติที่นำไปสู่ข้อตกลงเบลฟาสต์ (Belfast Agreement) ในปี 1998 ซึ่งได้รับฉันทามติจากประชาชนโดยผ่านการประชามติ หลังจากนั้น ดร.เออร์วินอธิบายว่าการทำงานนี้จะต้องดำเนินไปควบคู่กับกระบวนการทางการเมืองเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภาพรวม

ดร.เออร์วินและนักวิจัยคนอื่นๆ ที่มหาวิทยาลัย Queen's University Belfast ได้เริ่มต้นทำโพลครั้งแรกในช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ค.ศ. 1996 ซึ่งเป็นการทำงานวิจัยเชิงวิชาการล้วนๆ โพลได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทางเลือกเชิงนโยบายหลายๆ อย่างเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างชาวคาทอลิกกับโปรเตสแตนต์ โพลครอบคลุมถึงปัญหาเรื่องการเลือกปฏิบัติและการกีดกันในเรื่องการจ้างงาน ระบบตำรวจ การศึกษา ภาษาไอริช การชุมนุม ที่อยู่อาศัยและพัฒนาการทางการเมือง⁴

เมื่อการพูดคุยสเตอร์มอนด์หยุดชะงักลงจึงได้เริ่มมีการเปลี่ยนรูปแบบโพลในช่วงต้นปี 1997 เขาได้เริ่มต้นทำ “โพลสันติภาพ” ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ 1) ผู้มีส่วนได้

⁴ Ibid., p. 13.

ส่วนเสียทั้งหมดในความขัดแย้งมีส่วนร่วมในการร่างและยอมรับคำถาม 2) ผู้เข้าร่วมในโพลสันติภาพจากทุกๆ กลุ่มจะต้องตอบทุกคำถาม 3) ผลของการทำโพลจะต้องเปิดเผยต่อสาธารณะ⁵ พรรคการเมืองทั้ง 10 พรรคส่งตัวแทนมาทำงานร่วมกันในเรื่องนี้ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ เวลาในการทำโพลและร่างสุดท้ายของคำถามจะต้องได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนทั้ง 10 พรรคการเมืองที่เข้าร่วมในกระบวนการเจรจาสันติภาพ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจว่าโพลจะไม่ถูกละเลยหรือปฏิเสธอย่างง่าย ๆ⁶

การทำโพลสันติภาพในสองครั้งแรกมุ่งเน้นไปที่กระบวนการหรือ “ลักษณะของโต๊ะเจรจา” โพลครั้งที่ 3 เกี่ยวข้องกับประเด็นใหญ่ๆ ในข้อตกลงสันติภาพ โพลครั้งที่ 4 เป็นการทดสอบข้อเสนอเรื่องข้อตกลงทางการเมืองกับความคิดเห็นของสาธารณชน โพล 4 ครั้งถัดมาเกี่ยวข้องกับปัญหาในการนำข้อตกลงสันติภาพไปปฏิบัติ นอกเหนือจากโพลครั้งแรกแล้วโพลอื่นๆ ได้ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเห็นหน้า การเก็บกลุ่มตัวอย่างทำโดยหน่วยงานวิจัยทางการตลาดไอร์แลนด์เหนือ (Market Research Northern Ireland) ใน 48 พื้นที่โดยใช้วิธีกำหนดโควตาของกลุ่มตัวอย่าง (quota samples) ให้ครอบคลุมหลายเขตเพื่อให้ตัวอย่างนั้นสามารถสะท้อนถึงอายุ เพศ ชนชั้นทางสังคม ศาสนาและพื้นที่ทางกายภาพได้⁷

ตารางต่อไปนี้เป็นสรุปโพลที่ 2-10⁸

⁵ Colin Irwin, *The People's Peace: 'Pax Populi, Pax Dei' How Peace Polls are Democratizing the Peace Making Process* (California: CreateSpace, 2012), p. 4.

⁶ *Ibid.*, p. 1.

⁷ Colin Irwin, *The People's Peace: 'Pax Populi, Pax Dei' How Peace Polls are Democratizing the Peace Making Process*, op. cit., p. 10.

⁸ *Ibid.*, p. 27.

⁹ ผลสรุปของโพลมาจากงานของ ดร. โคลิน เออร์วิน *The People's Peace Process in Northern Ireland*, op. cit., Chapter 1; Colin Irwin, *The People's Peace: 'Pax Populi, Pax Dei' How Peace Polls are Democratizing the Peace Making Process*, op.cit., Chapter 3 and Colin Irwin, “How Public Opinion Polls were Used in Support of the Northern Ireland Peace Process”, *The Global Review of Ethnopolitics*, Vol.1, No.1 (September 2001), pp. 62–73.

โพล 2 – หลังการเลือกตั้ง

ช่วงเวลา	จัดทำในช่วงเดือนมีนาคม ค.ศ. 1997
บริบท	IRA ละเมิดข้อตกลงหยุดยิง ทำให้ Sinn Féin ต้องออกจากการเจรจา DUP และ UKUP ได้เรียกร้องให้การวางอาวุธเป็นเงื่อนไขสำหรับการพูดคุยในอนาคต
ประเด็น	โพลนี้มีวัตถุประสงค์ในการสร้างบรรยากาศที่ดีสำหรับกระบวนการสันติภาพหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอังกฤษ ในช่วงเดือนพฤษภาคม โพลมีประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนในการวางอาวุธและความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มติดอาวุธใต้ดิน
ผลลัพธ์	ร้อยละ 94 ของคนไอร์แลนด์เหนือต้องการการเจรจาที่นำไปสู่ข้อตกลงทางการเมือง พวกเขาต้องการจะเห็นการพูดคุยที่ทุกพรรคการเมืองเข้าร่วม ทุกพรรครักษาสัญญาในการหยุดยิง การปลดอาวุธควรเป็นประเด็นแยกต่างหาก หลังการทำโพล พรรคแรงงานซึ่งนำโดยนายโทนี แบลร์ ได้จัดตั้งรัฐบาลในระดับประเทศ หลังจากนั้นพรรค Sinn Féin ได้รับอนุญาตให้กลับมาร่วมโต๊ะเจรจาอีกครั้งหนึ่ง

หมายเหตุกองบรรณาธิการ: สำหรับโพล 1-การสร้างสันติภาพและนโยบายสาธารณะ ดูรายละเอียดได้ที่ *The People's Peace: 'Pax Populi, Pax Dei' How peace polls are democratizing the peace making processes* – Colin Irwin (http://www.academia.edu/20349237/The_Peoples_Peace_-_Pax_Populi_Pax_Dei)

โพล 3 - การพูดคุยสเตอร์มอนท์

ช่วงเวลา	จัดทำในช่วงเดือนกันยายน ค.ศ. 1997
บริบท	พรรค DUP and UKUP ปฏิเสธที่จะร่วมเจรจาต่อ หากพรรค Sinn Féin อยู่ด้วย พรรค UUP กล่าวว่าจะปรึกษากับฐานเสียงระดับ “รากหญ้า” ของพรรคก่อนตัดสินใจว่าจะอยู่ต่อหรือไม่ ถ้าหากว่าพรรค UUP ไม่อยู่ร่วม การเจรจาก็อาจจะล้มเพราะจะไม่มีตัวแทนของฝ่ายเอกภาพนิยมเข้าร่วมเลย
ประเด็น	คำถามในโพลคือ ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้พรรคที่ตนสนับสนุนอยู่ร่วมการเจรจาต่อไปหรือไม่
ผลลัพธ์	ร้อยละ 92 ตอบว่า “ต้องการ” โดยผู้สนับสนุนของ Sinn Féin ร้อยละ 100 และผู้สนับสนุนของ DUP ร้อยละ 76 ให้การสนับสนุนในเรื่องนี้ โพลแสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพ และการให้กลุ่มเอกภาพนิยมเข้าร่วมการเจรจาต่อไป หลังการทำโพล กลุ่มเอกภาพนิยมได้ตัดสินใจอยู่ร่วมการเจรจาต่อไปแต่ปฏิเสธที่จะนั่งเจรจาร่วมโต๊ะกับ Sinn Féin

โพล 4 - การแสวงหาข้อตกลงทางการเมือง

ช่วงเวลา	ธันวาคม ค.ศ. 1997
บริบท	การพูดคุยอย่างเป็นทางการสะดุดลงเนื่องจากประเด็นกระบวนการพรรคการเมืองยังคงเจรจาเรื่องเนื้อหาต่อไปโดยผ่านโพลสันติภาพ
ประเด็น	โพลในครั้งนี้เกี่ยวข้องกับข้อเสนอทางออกทางการเมืองหลายอย่าง ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องตอบคำถาม 273 ข้อในเอกสาร 24 หน้า ในส่วนแรก ผู้ให้สัมภาษณ์จะต้องให้น้ำหนักความสำคัญต่อรากเหง้าของปัญหา 19 ข้อ และ 17 ขั้นตอนที่จะนำไปสู่สันติภาพที่ยั่งยืน มีคำถามที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของชาวไอร์แลนด์เหนือ การปฏิรูปตำรวจ ประเด็นเกี่ยวกับกลไกและสถาบันทางการเมืองหลักในข้อตกลงเบลฟาสต์
ผลลัพธ์	การทำโพลครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าข้อตกลงสันติภาพควรมีกลไกของสถาบันนิติบัญญัติท้องถิ่น สถาบันเหนือ/ใต้ ซึ่งนำโดยนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง การปฏิรูปรัฐธรรมนูญกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อจัดการกับปัญหาด้านวัฒนธรรม สังคม และการเมือง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่จะทำหน้าที่ให้การศึกษา ตรวจสอบมาตรฐานและนำคดีขึ้นสู่ศาล การปฏิรูประบบตำรวจสองระดับเพื่อมุ่งให้เกิดการรับชาวคาทอลิกเข้าทำงานมากขึ้น คณะมนตรีเกาะไอร์แลนด์ที่จะทำหน้าที่สร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างลอนดอน ดับลิน คาร์ดิฟฟ์ เอ็ดินเบิร์กและเบลฟาสต์ ผลการสำรวจนี้มีความใกล้เคียงกับเนื้อหาในข้อตกลงเบลฟาสต์เป็นอย่างยิ่ง

■ *Belfast Telegraph*, 11 September 1997
(ที่มาภาพ: <http://www.peacepolls.org/cgi-bin/generic?instanceID=10>)

โพล 5 – ข้อตกลงสันติภาพแบบครอบคลุม

ช่วงเวลา	มีนาคม ค.ศ. 1998
บริบท	พรรค DUP และ UKUP อยู่นอกเวทีการเจรจา Sinn Féin ก็ไม่จริงจังกับการเจรจาก่อนนัก
ประเด็น	คำถามในโพลได้รับการรับรองโดยพรรคการเมืองที่ยังอยู่ในโต๊ะเจรจาทันที 7 พรรค สองคำถามหลักคือ 1) ถ้าหากว่าพรรคการเมืองส่วนใหญ่ที่ได้รับการเลือกเข้ามาอยู่ในเวทีการเจรจาสเตอร์มอนท์เห็นชอบกับข้อตกลงสันติภาพ คุณจะลงคะแนนเห็นชอบกับร่างนี้ในการลงประชามติหรือไม่ 2) ถ้าหากคุณตอบว่า “เห็นชอบ” แต่พรรคการเมืองที่คุณสนับสนุนไม่เห็นชอบกับข้อตกลงนี้ คุณจะยังคงยอมรับข้อตกลงนี้หรือไม่
ผลลัพธ์	ร้อยละ 70 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นชอบในคำถามแรก และร้อยละ 50 เห็นชอบในคำถามที่สอง ชุมชนทั้งโปรเตสแตนต์และคาทอลิกยังคงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการปฏิรูปในบางด้าน แต่พวกเขายินดีที่จะรับรองข้อตกลงโดยรวมนี้ พรรคการเมือง รวมถึงรัฐบาลอังกฤษและไอร์แลนด์ได้พิจารณาผลโพลนี้อย่างจริงจัง การสำรวจนี้มีความสำคัญมากเพราะได้แสดงให้เห็นว่าร่างข้อตกลงสันติภาพที่พรรคการเมืองทั้ง 7 พรรคให้การเห็นชอบนั้นจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ถ้าหากมีการลงประชามติในเรื่องนี้ หลังการทำโพล ร่างข้อตกลงสันติภาพก็ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการในเดือนเมษายนและผ่านการลงประชามติทั่วทั้งเกาะไอร์แลนด์ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1998 โดยผู้ไปออกเสียงร้อยละ 71.2 ในไอร์แลนด์เหนือได้ลงคะแนนเห็นชอบ ส่วนผู้ไปใช้สิทธิในสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ร้อยละ 95 ได้ให้การเห็นชอบ หลังจากนั้นนายเดวิด ทริมเบล หัวหน้าพรรค UUP ได้รับการเลือกตั้งให้เป็น First Minister ของไอร์แลนด์เหนือคนแรก และได้มีการเลือกตั้งสภาไอร์แลนด์เหนือในเดือนกันยายน ค.ศ. 1998 ¹⁰

โพล 6 – การนำข้อตกลงเบลฟาสต์ไปปฏิบัติ

ช่วงเวลา	เผยแพร่ 3-4 มีนาคม ค.ศ. 1999
บริบท	รายละเอียดเกี่ยวกับสถาบันต่างๆ ของรัฐบาลใหม่ได้รับความเห็นชอบในการลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกสภาไอร์แลนด์เหนือใหม่ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1999 แต่ฝ่ายเอกภาพนิยมปฏิเสธที่จะเข้าร่วมรัฐบาลกับพรรค Sinn Féin ถ้าหากพรรค Sinn Féin ปฏิเสธที่จะปลดอาวุธ
ประเด็น	ได้มีการจัดทำโพลขึ้นร่วมกับพรรค Sinn Féin และ PUP ซึ่งเป็นพรรคในสภาที่เป็นตัวแทนของกลุ่มติดอาวุธกลุ่มหลักเพื่อหาทางออกสำหรับประเด็นที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดตั้งรัฐบาล
ผลลัพธ์	ร้อยละ 90 ของประชากรในไอร์แลนด์เหนือต้องการเห็นกระบวนการสันติภาพประสบความสำเร็จและยินดีที่จะสนับสนุนให้ตัวแทนทางการเมืองของพวกเขาแสวงหาหนทางประนีประนอม แต่ก็ไม่สามารถหาข้อยุติในประเด็นดังกล่าวได้ การเจรจาก็ดำเนินต่อไป

- *Belfast Telegraph*, 3 March 1999
(ที่มาภาพ: <http://www.peacepolls.org/cgi-bin/generic?instanceID=10>)

¹⁰ “Northern Ireland 1988-1999”, BBC, 23 October 2003.

โพล 7 – มิตเชลล์รีวิว

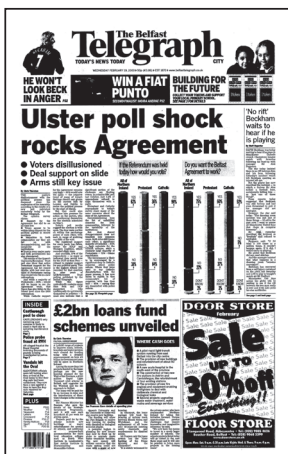
ช่วงเวลา	จัดทำตั้งแต่วันที่ 8-15 ตุลาคม ค.ศ. 1999
บริบท	การเจรจาในช่วงหน้าร้อนปี 1999 ประสบความล้มเหลว เมื่อฝ่ายเอกภาพนิยมปฏิเสธที่จะรับตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี หาก Sinn Féin ไม่ยอมปลดอาวุธ ในขณะที่พรรค Sinn Féin ยืนยันว่าจะต้องไม่มีเงื่อนไขใดๆ อีกสำหรับการตั้งรัฐบาล เมื่อเผชิญกับสภาวะทางตันทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง มีแรงสนับสนุนให้นายจอร์จ มิตเชลล์ เข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยอีกครั้งหนึ่งซึ่งเรียกกันว่า “มิตเชลล์รีวิว” และได้มีการทำโพลอีกครั้งหนึ่งเพื่อสนับสนุนการเจรจານี้
ประเด็น	ผลของโพลครั้งนี้ไม่ได้แปลกใหม่จากเดิมมาก แต่ว่าพรรคที่ให้การสนับสนุนข้อตกลงสันติภาพทุกพรรคได้เข้ามามีส่วนร่วม
ผลลัพธ์	ร้อยละ 85 ของผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการให้มิตเชลล์รีวิวประสบผลสำเร็จ ร้อยละ 44 คิดว่ามิตเชลล์รีวิวจะประสบความสำเร็จ เสี่ยงสนับสนุนข้อตกลงเบลฟาสต์ลดลงจากร้อยละ 71 ในการทำประชามติเหลือร้อยละ 65 โดยฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์นั้นแบ่งเป็น 50/50 ความเชื่อใจกันระหว่างฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์กับชาตินิยมคาทอลิกค่อนข้างต่ำ ประชาชนต้องการให้นักการเมืองหาข้อสรุป มิตเชลล์รีวิวช่วยให้กระบวนการสันติภาพไอร์แลนด์เหนือเดินหน้าไปได้ด้วยการกำหนดเงื่อนไขเพื่อให้สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ นายเดวิด ทริมเบล นำทีมพรรค UUP เข้าร่วมรัฐบาล เจอร์รี่ อัดัมส์ ผลักดันให้ IRA แต่งตั้ง “คนกลาง” เพื่อทำงานกับคณะกรรมการอิสระระหว่างประเทศเพื่อการปลดอาวุธ รัฐบาลอังกฤษได้ตีพิมพ์รายงานเกี่ยวกับการปฏิรูปตำรวจ

โพล 8 – อนาคตของกระบวนการสันติภาพ

ช่วงเวลา	25 พฤษภาคม ค.ศ. 2000
บริบท	ท่าทีที่แข็งกร้าวของฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์และ IRA ต่อประเด็นเรื่องการปลดอาวุธทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลต้องยุติลงในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2000 ตอนที่พรรค UUP ยอมรับเงื่อนไขของมิตเชลล์รีวิวในการเข้าร่วมรัฐบาลกับ Sinn Féin พวกเขาได้วางเงื่อนไขว่าการปลดอาวุธของ IRA นั้นควรจะมีกรอบเวลาที่แน่ชัดและควรจะมีกำหนดเวลาเพื่อให้มีการประชุมเพื่อลงคะแนนเสียงในประเด็นดังกล่าว แต่ว่าก็ไม่มีความคิดเห็นจากทางฝ่าย IRA ทางฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์จึงตัดสินใจถอนตัวจากรัฐบาล
ประเด็น	โพลได้ทดสอบข้อเสนอใหม่เกี่ยวกับการจัดการเรื่องการปลดอาวุธซึ่งเกี่ยวข้องกับ “การเก็บอาวุธในที่ซึ่งไม่อาจนำมาใช้ได้” รวมทั้งเรื่องการปฏิรูปตำรวจและการลดกำลังทหารโดยรวม
ผลลัพธ์	ร้อยละ 72 ของผู้สนับสนุนฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์ต้องการให้พรรคที่ตนสนับสนุนกลับเข้าไปในรัฐบาลร่วมกับ Sinn Féin หลังการทำโพล ฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์ได้ยอมรับแนวคิดเรื่องการปลดอาวุธในลักษณะ “สมัครใจ” ซึ่งเป็นมาตรการในการสร้างความเชื่อมั่น ส่วน IRA ก็ยอมรับแนวคิดเรื่องการปลดอาวุธด้วยการนำอาวุธไปเก็บไว้สถานที่ที่ปลอดภัยและมีการตรวจตราแต่ไม่อาจนำมาใช้งานได้ ฝ่ายเอกภาพนิยมได้ทำการลงคะแนนเสียงว่าจะกลับเข้าร่วมรัฐบาลกับพรรค Sinn Féin หรือไม่ในวันที่ 27 พฤษภาคม โดยฝ่ายที่เห็นชอบชนะอย่างฉิวเฉียดด้วยคะแนน 459 ต่อ 403

โพล 9 – การกระจายอำนาจและสถานะของกระบวนการสันติภาพ

ช่วงเวลา	19-20 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003
บริบท	ในช่วงปี 2002 ปฏิบัติการของ IRA ที่ยังคงไม่ยุติอย่างเด็ดขาดทำให้เกิดวิกฤตความเชื่อมั่นในข้อตกลงเบลฟาสต์ซึ่งทำให้รัฐบาลต้องยุติการทำงานอีกครั้งหนึ่ง
ประเด็น	จัดการกับประเด็นที่เหลืออยู่เกี่ยวกับข้อตกลง
ผลลัพธ์	โพลได้แสดงให้เห็นว่าสาธารณชนไม่พอใจกับความล้มเหลวของตัวแทนทางการเมืองและปรารถนาที่จะเห็นความมั่นคงทางการเมืองเสี่ยงสนับสนุนข้อตกลงเบลฟาสต์จากร้อยละ 71 ในการลงประชามติตกลงมากที่สุดที่ร้อยละ 62 โดยฝ่ายชาตินิยมคาทอลิกให้คะแนนร้อยละ 91 ส่วนฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์นั้นให้คะแนนเพียงร้อยละ 36 ประเด็นเรื่องการปลดอาวุธซึ่งถูกเลื่อนอันดับความสำคัญไปอยู่ท้ายๆ ก็กลับมาอยู่ในประเด็นต้นๆ ของความสนใจอีกครั้งร้อยละ 61 เชื่อว่าข้อตกลงจะล้มเหลวเพราะว่าฝ่ายเอกภาพนิยมนั้นไม่มีความจริงจังในการทำตามข้อตกลง และอีกร้อยละ 61 เท่าๆ กันก็เชื่อว่าความผิดนั้นเป็นของฝ่ายชาตินิยมคาทอลิก มีเพียงผู้สนับสนุนของพรรค Sinn Féin เพียงร้อยละ 2-3 เท่านั้นที่ต่อต้านการยกเลิกกลุ่มติดอาวุธ แม้ว่าร้อยละ 21 จะยังคิดว่าการปลดอาวุธนั้นเป็นเรื่องที่รับไม่ได้

- *Belfast Telegraph*, 19 February 2003
(ที่มาภาพ: <http://www.peacepolls.org/cgi-bin/generic?instanceID=10>)

โพล 10 – สภาและรัฐบาลของไอร์แลนด์เหนือ (ไม่สมบูรณ์)

ช่วงเวลา	ประมาณพฤศจิกายน ค.ศ. 2008
บริบท	ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2008 การทดลองเรื่องการแบ่งสรรอำนาจ (power sharing) ส่อแววว่าจะล้มเหลว พรรค DUP และ Sinn Féin ได้จัดการประชุมรัฐบาลจนกว่าจะมีการกระจายอำนาจในเรื่องตำรวจและกระบวนการยุติธรรมให้แก่ไอร์แลนด์เหนือ
ประเด็น	ได้มีการร่างแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องตำรวจและกระบวนการยุติธรรมและปัญหาที่ยังเป็นข้อขัดแย้งอื่นๆ เช่น เรื่องการศึกษา สิทธิทางภาษาและอนาคตของ Long Kesh ซึ่งเป็นคุกที่มีชื่อเสียงในการคุมขังนักโทษทั้งฝ่ายเอกภาพนิยมและชาตินิยมที่ถูกศาลตัดสินแล้ว The Joseph Rowntree Charitable Trust ซึ่งเป็นองค์กรที่สนับสนุนทางการเงินให้กับการทำโพลสันติภาพที่ผ่านมาไม่ประสงค์ที่จะเข้าร่วม เพราะเห็นว่าในช่วงหลังความขัดแย้งต้องการให้กระบวนการทางการเมืองปกติดำเนินไป โพลนี้จึงไม่มีการดำเนินการจนเสร็จสิ้น
ผลลัพธ์	ไม่สมบูรณ์

เบื้องหลังการทำงาน

เงื่อนไขสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของการทำโพลสันติภาพก็คือพรรคการเมืองในกระบวนการสันติภาพจะต้องมีส่วนร่วมในการออกแบบและเห็นชอบกับคำถาม กระบวนการร่างคำถามนั้นสำคัญมาก จำเป็นจะต้องตั้งคำถามที่ตรงประเด็น มีการเลือกสรรถ้อยคำอย่างระมัดระวังเพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้นั้นเกิดประโยชน์กับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โพลสันติภาพนั้นแตกต่างจากโพลที่อิงกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (partisan poll) ซึ่งคู่ขัดแย้งหรือผู้ที่เปื้อนอุปสรรคต่อกระบวนการสันติภาพ (spoilers) มักจะนำมาใช้เพื่อผลักดันวาระของตนหรือเพื่อกดไว้ซึ่งสถานการณ์ที่เป็นอยู่ โพลเลือกข้างมักจะไม่สนใจข้อห่วงใยของฝ่ายอื่นๆ" การนำเอาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในความ

"Colin Irwin, *20 Peace Lessons from Northern Ireland to Israel and Palestine* (California: CreateSpace, 2012), p. 2.

ขัดแย้งมาร่วมในงานวิจัยอย่างเป็นระบบจะช่วยสร้างความเป็นกลาง โดยเริ่มตั้งแต่การวางโครงร่างการวิจัย การร่างคำถาม การเลือกกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์และเผยแพร่ผลการวิจัย¹²

กระบวนการร่างคำถามมีขั้นตอนดังต่อไปนี้¹³

1. จะมีการส่งจดหมายไปยังพรรคการเมืองเพื่อเชิญชวนให้เข้าร่วมออกแบบและสำรวจความคิดเห็น
2. ในช่วงเริ่มแรกจะเป็นการประชุมกับเจ้าหน้าที่พรรคเพื่อเลือกตัวแทนเจรจา ผู้ซึ่งจะทำหน้าที่อภิปรายในเรื่องวิธีการ หัวข้อ กรอบเวลาและการตีพิมพ์ผลโพล
3. หัวข้อหรือ “ร่างแรก” ของคำถามจะถูกส่งไปยังพรรคการเมืองเพื่อให้ถกเถียงอภิปราย โดยจะมีการแนบเอกสารปะหน้ากลับมาซึ่งสรุปมุมมองของพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกับวิธีวิจัย หัวข้อ เวลาและการตีพิมพ์ผลโพล
4. การประชุมครั้งที่สองและครั้งต่อไป ร่วมกับตัวแทนของพรรคจะเน้นไปที่การทบทวนร่างคำถามและข้อเรียกร้องของพรรคที่ต้องการให้แก้ไขหรือเพิ่มเติมเนื้อหา
5. การประชุมครั้งที่สามและจดหมายในครั้งต่อไป และในร่างคำถามจะระบุถึงข้อเรียกร้องที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม
6. เมื่อร่างคำถามเริ่มจะเข้าที่แล้ว ก็จะส่งไปทดสอบว่าจะมีปัญหาในการทำวิจัยภาคสนามหรือไม่ ในเรื่องความเข้าใจในเนื้อหาและความยาวของแบบสอบถาม พรรคจะระบุสิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงในรอบสุดท้ายและแจ้งว่าคำถามใดจะสามารถดึงออกและนำไปใส่ไว้ในโพลครั้งถัดไปได้หากจำเป็น
7. การแก้ไขครั้งสุดท้ายจะทำโดยกลุ่มที่ลงไปสำรวจความคิดเห็นโดยจะดูจากข้อมูลที่ได้จากการทดสอบภาคสนาม การแก้ไขนี้จะอยู่ในร่างสุดท้ายซึ่งจะถูกส่งไปยัง

¹² Colin Irwin, *The People's Peace: 'Pax Populi, Pax Dei' How Peace Polls are Democratizing the Peace Making Process*, op. cit., p. 227.

¹³ Colin Irwin, *The People's Peace Process in Northern Ireland*, op. cit., p. 83.

พรรคการเมืองต่างๆ พร้อมกับเอกสารปะหน้าซึ่งระบุถึงกำหนดช่วงเวลาในการทำโพลและกำหนดการตีพิมพ์ผลโพล

8. นับจากช่วงนี้เป็นต้นไป พรรคการเมืองจะไม่สามารถก้าวไกลในการทำวิจัยการวิเคราะห์และการตีพิมพ์ผลโพลได้ แต่จะได้รับรายงานสถิติฉบับเต็มและสามารถวิพากษ์วิจารณ์ผลโพลได้อย่างเต็มที่หากต้องการ

ช่วงเวลาของการจัดทำและตีพิมพ์ผลการสำรวจควรจะตรงกับช่วงเวลาที่จะต้องมีการตัดสินใจประเด็นสำคัญๆ ในการเจรจา เพื่อให้โพลสันติภาพมีผลต่อนโยบาย¹⁴ โพลควรจะมีส่วนช่วยในการ “กำหนดวาระ” ไม่ใช่ “ตามกระแส” พรรคการเมืองควรจะรู้สึกเป็นเจ้าของงานวิจัยนี้เพื่อที่พวกเขาจะได้ให้ความสำคัญต่อผลโพลอย่างจริงจัง ข้อคิดในเชิงปฏิบัติอันหนึ่งก็คือควรจะทำงานกับตัวแทนมากกว่าแกนนำพรรคซึ่งมีแนวโน้มที่จะยึดติดกับแนวทางของพรรค ตัวแทนพรรคสามารถคิดนอกกรอบได้มากกว่าซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับกระบวนการที่ต้องการความอดทนอดกลั้นมากที่สุดทีเดียว การออกแบบคำถามมักจะใช้เวลาหลายเดือนและการทำโพลก็ใช้เวลาหลายสัปดาห์¹⁵ โดยเฉลี่ยแล้วแบบสอบถามหนึ่งฉบับจะต้องผ่านการร่างประมาณ 8 ครั้งก่อนที่พรรคการเมืองทั้งหมดจะเห็นชอบร่วมกันได้ พรรคการเมืองต่างไม่ต้องการจะพบร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้นจึงต้องมีการจัดประชุมแยกกันเป็นร้อยๆ ครั้งเพื่อพูดคุย วิเคราะห์และร่างคำถามเป็นร้อยๆ ข้อ¹⁶ โดยปกติแล้วจะมีพรรคหนึ่งที่ยกประเด็นขึ้นมาและจะต้องได้รับความเห็นชอบจากพรรคอื่นๆ ก่อนที่จะใส่ประเด็นนั้นในแบบสอบถาม¹⁷

เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องถามเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มตัวอย่างในการทำแบบสอบถามนั้นเป็นตัวแทนของประชาชนได้อย่างแท้จริง ปัจจัยหลักที่ต้องดูคือเพศ อายุ ชนชั้นทางสังคม พื้นที่ทางกายภาพ ศาสนาและความ

¹⁴ Colin Irwin, *The People's Peace: 'Pax Populi, Pax Dei' How Peace Polls are Democratizing the Peace Making Process*, op. cit., p. 4.

¹⁵ Colin Irwin, *The People's Peace Process in Northern Ireland*, op. cit., p. 52.

¹⁶ *Ibid.*, p. 34.

¹⁷ Colin Irwin, *20 Peace Lessons from Northern Ireland to Israel and Palestine* (California: CreateSpace, 2012), p. 14.

ภาคีทางการเมือง คำถามจะถูกนำไปทดสอบในพื้นที่ที่มีกลุ่มชนชั้นแรงงานของทั้งฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์และชาตินิยมคาทอลิกเพื่อทดสอบว่าภาษาที่ใช้สามารถสื่อความได้ถูกต้องชัดเจนหรือไม่ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงคำที่ใช้ มีการใส่คำอธิบายหรือเกริ่นนำเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น¹⁸ นักวิจัยจำเป็นต้องชัดเจนในเรื่องจริยธรรมการทำวิจัยด้วย เช่น ใครเป็นผู้ทำวิจัย ใครให้การสนับสนุนงบประมาณและการเผยแพร่ผลโพลต่อสาธารณชนจะอย่างไร¹⁹ นักวิจัยมักจะต้องพบกับความท้าทายในการหาสมดุลระหว่างการรักษาความเป็นกลางและการหาทุนที่ทำให้ความเป็นอิสระและเป็นที่ยอมรับของพรรคการเมืองทุกพรรค²⁰ การทำโพลแต่ละครั้งใช้เงินประมาณ 11,000 ปอนด์ (ประมาณ 517,000 บาท ในอัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์เท่ากับ 47 บาท) การใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (quota samples) จะเร็วและถูกกว่าวิธีการสุ่มตัวอย่าง (random samples)

นักวิจัยจะทำงานร่วมกับหนังสือพิมพ์ *เบลฟาสต์เทเลกราฟ* ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีผู้อ่านมากที่สุดในไอร์แลนด์เหนือซึ่งครอบคลุมประชากรทุก ๆ กลุ่ม แม้ว่าหนังสือพิมพ์ฉบับนี้มักจะถูกมองว่ามีความโน้มเอียงไปในทางของฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์ สื่อมักจะเลือกหยิบบางประเด็นที่พวกเขาสนใจ ซึ่งมักจะไม่สามารถทำให้เห็นภาพรวมของโพล นักวิจัยจึงได้ทำข้อตกลงกับหนังสือพิมพ์ *เบลฟาสต์เทเลกราฟ* ว่าทางกลุ่มจะเผยแพร่ผลโพลเฉพาะในหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ เพื่อแลกกับพื้นที่หนึ่งหน้าเต็มเป็นเวลา 2-4 วันติดต่อกัน นักวิจัยยังได้เขียนสารคดีซึ่งจะอนุญาตให้บรรณาธิการแก้ไขได้เฉพาะในแง่สไตล์การเขียนเท่านั้น แต่หนังสือพิมพ์ก็ยังคงเป็นผู้กำหนดข่าวหน้าแรกและพาดหัว วิธีนี้เป็นความพยายามของนักวิจัยในการจัดการกับจารีตปฏิบัติของสื่อที่มีปัญหาซึ่งส่งผลในทางลบต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้ง²¹ ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างวิธีการรายงานข่าวแบบ “สื่อสันติภาพ” (peace journalism) ให้กับบรรดาสื่อมวลชนที่รายงานข่าวเกี่ยวกับความขัดแย้ง

¹⁸ Colin Irwin, *The People's Peace Process in Northern Ireland*, op.cit., p. 45.

¹⁹ *Ibid.*, p. 47.

²⁰ *Ibid.*, p. 50.

²¹ *Ibid.*

ภาคใต้ของไทย

ความเป็นมาของความขัดแย้งในภาคใต้

การต่อสู้ด้วยอาวุธของคนกลุ่มน้อยคนมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยนั้นเกิดขึ้นจากความขมขื่นในทางประวัติศาสตร์ การปราบปรามของรัฐและความรู้สึกแปลกแยกกับสังคมไทยซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ พื้นที่นี้เดิมเคยเป็นอาณานิคมปัตตานีและถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยหลังจากที่สยามและอังกฤษได้ลงนามในสนธิสัญญา Anglo-Siamese Treaty เมื่อปี พ.ศ. 2452 การต่อต้านการปกครองของไทยนั้นเกิดขึ้นมาโดยตลอด มีบางช่วงที่เข้มข้นและบางเวลาก็ลดน้อยลงแต่ก็ไม่เคยยุติลงอย่างสิ้นเชิง ความขัดแย้งระหว่างรัฐไทยกับขบวนการ “ปลดปล่อย” ปัตตานีได้ปะทุขึ้นอย่างรุนแรงอีกครั้งในช่วงปี 2547 ซึ่งเริ่มต้นจากเหตุการณ์ปล้นปืนในค่ายทหารที่จังหวัดนราธิวาสเมื่อวันที่ 4 มกราคม นับจากนั้น มีผู้เสียชีวิตกว่า 6,700 คนและบาดเจ็บอีกกว่า 12,000 คน²² รูปแบบการก่อเหตุส่วนใหญ่เป็นการ

²² สถิติรวบรวมโดยฐานข้อมูลเหตุรุนแรงในภาคใต้ (Deep South Incidents Database - DSID) ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, ข้อมูลนับถึงเดือนกรกฎาคม 2559

ลอบยิง การระเบิดและการวางเพลิง กลุ่มเป้าหมายหลักในการโจมตีคือเจ้าหน้าที่รัฐ ครูโรงเรียนรัฐ ทหารและตำรวจ คนพุทธและมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือกับรัฐ

ปฏิบัติการของขบวนการปลดปล่อยปาตานีในปัจจุบันส่วนใหญ่ทำงานแบบปิดลับและส่วนใหญ่ไม่มีการออกมาแสดงความรับผิดชอบต่อการก่อเหตุ ในช่วง 12 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยพยายามจะใช้มาตรการทางการทหารปราบปรามขบวนการปลดปล่อยปาตานีแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ในขณะเดียวกันฝ่ายขบวนการเองก็ไม่สามารถเอาชนะทางทหารได้เช่นกัน พลเรือนซึ่งรวมถึงผู้หญิงและเด็กตกเป็นเหยื่อความรุนแรง รัฐบาลไทยพยายามยืนยันว่าปัญหาภาคใต้เป็น “เรื่องภายใน” และไม่ต้องการให้ประเทศอื่นๆ และองค์กรระหว่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมหรือแทรกแซงในการแก้ไขปัญหาภาคใต้

การเปลี่ยนแปลงในทางนโยบายที่สำคัญเกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มการพูดคุยสันติภาพคือนายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ที่ลี้ภัยการเมืองอยู่ในต่างประเทศ เขาได้พูดคุยเป็นการส่วนตัวกับนายนาจิบ ราซัด นายกรัฐมนตรีมาเลเซียในเดือนมกราคม 2554²³ ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ นางสาวยิ่งลักษณ์ได้สานต่อเรื่องนี้กับนายนาจิบระหว่างการเยือนมาเลเซียอย่างเป็นทางการ เพื่อแนะนำตัวหลังเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หลังจากได้พบกัน นายนาจิบก็ได้จัดแถลงข่าวร่วมโดยเขากล่าวว่ารัฐบาลไทยได้ขอความช่วยเหลือจากมาเลเซียในการแสวงหาทางออกในระยะยาวสำหรับปัญหาภาคใต้ ซึ่งนับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายของรัฐบาลไทยต่อมาเลเซียอย่างสำคัญ²⁴ โดยก่อนหน้านี้รัฐบาลไทยได้ปฏิเสธข้อเสนอของมาเลเซียที่จะช่วยทำหน้าที่เป็นคนกลางในการพูดคุยสันติภาพอย่างเป็นทางการ ผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการริเริ่มการพูดคุยในครั้งนี้คือ พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และ พ.ต.อ. ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ซึ่งเป็นข้าราชการที่มีความใกล้ชิดกับทักษิณ ภายหลังการประสานงานและพูดคุยกันอย่างเงียบๆ หลายเดือน ก็ได้มีการประกาศลงนาม “ฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ”

²³ สัมภาษณ์นายทหารระดับสูง, 2556.

²⁴ “Yingluck, Najib vow to tackle insurgency”, *Bangkok Post*, 21 February 2012.

(General Consensus on the Peace Dialogue Process) ระหว่างรัฐบาลไทย (โดยมี พล.ท. ภราดร เป็นผู้แทน) กับ BRN (โดยมีนายฮัสซัน ดอยิบ เป็นผู้แทน) ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556²⁵

ข้อตกลงดังกล่าวมีสาระสำคัญ 5 ประการ คือ 1) พล.ท. ภราดร ในฐานะเลขาธิการ สมช. จะเป็นผู้นำคณะทำงานเพื่อ “สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างสันติภาพ” 2) รัฐบาลไทย (ปาร์ตี้ A) ต้องการที่จะ “ร่วมพูดคุยกับผู้ที่มีความเห็นและอุดมการณ์ที่แตกต่างจากรัฐ” (ปาร์ตี้ B) 3) กระบวนการนี้จะดำเนินการภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญไทย 4) มาเลเซียจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวก (facilitator) และ 5) ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพูดคุยจะได้รับหลักประกันเรื่องความปลอดภัย นายนาจิบได้แต่งตั้งให้นายอาหมัด ซัมซามิน บิน ฮาซิม ซึ่งเป็นอดีตนายกรัฐมนตรีของมาเลเซียเป็นผู้อำนวยการความสะดวก พร้อมทั้งได้จัดตั้ง “คณะทำงานร่วมกระบวนการสันติภาพในภาคใต้ของไทย (Joint Working Group Peace Dialogue Process on Southern Thailand) – JEG-PDP”²⁶

การประชุมครั้งแรกระหว่างผู้แทนฝ่ายไทยและขบวนการปลดปล่อยปาตานีจัดขึ้นในสถานที่ปิดลับ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ในวันที่ 28 มีนาคม 2556 ตัวแทนจากไทยมีทั้งหมด 9 คนซึ่งนำโดยเลขาธิการ สมช. และตัวแทน 6 คนจากฝ่ายปาร์ตี้ B โดย 5 คนมาจาก BRN และอีกหนึ่งคนเป็นสมาชิกของ PULO-DSPP²⁷ ฝ่ายไทยได้เรียกร้องให้ BRN ละเว้นการโจมตีเป้าหมายอ่อนแอและพื้นที่ชุมชน ในขณะที่ BRN เรียกร้องให้รัฐบาลไทยให้ความเป็นธรรมกับคนมลายูมุสลิมอย่างเป็นรูปธรรม²⁸ ก่อนการพูดคุยครั้งที่ 2 จะมาถึงเพียงสามวัน อัสตาซฮัสซันและนายอับดุลการิม สองตัวแทนของฝ่าย BRN ได้ออกมาสร้างความประหลาดใจด้วยการออกแถลงการณ์ต่อสาธารณะเป็นครั้งแรกผ่านยูทูบในวันที่ 26 เมษายน 2556 โดยมีได้แจ้งผู้อำนวยการความสะดวก

²⁵ “Parties agree dialogue terms”, *Bangkok Post*, 1 March 2013.

²⁶ สำนักนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย, โบแถลงข่าว, 13 มีนาคม 2556 (ภาษามลายู), www.pmo.gov.my/?menu=news&news_id=11153&page=1731&news_cat=4 (สืบค้น 29 มิถุนายน 2557).

²⁷ สัมภาษณ์แหล่งข่าวที่เกี่ยวข้องกับการประชุมระหว่างรัฐบาลไทยกับ BRN, 2556.

²⁸ สัมภาษณ์แหล่งข่าวที่เกี่ยวข้องกับการประชุมระหว่างรัฐบาลไทยกับ BRN, 2556.

หรือฝ่ายไทยทราบล่วงหน้า²⁹ ในการแถลงนั้นนายฮัสซันได้อธิบายว่าการก่อตั้ง BRN มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติของคนมลายูปาตานี เพื่อสร้างอุมมะห์ (ประชาชาติ) ที่มีความแข็งแกร่ง ซึ่งหมายรวมถึงทั้งคนเชื้อสายไทย มลายูและเงินที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินปาตานี พวกเขาต่อสู้เพื่อให้ได้อิสราฟและการปกครองที่มีความยุติธรรมสูงสุดและได้รับความโปรดปรานจากอัลเลาะห์

หลังจากนั้นนายอับดุลการิมได้อธิบายเพิ่มเติมว่าปาตานี “ตกเป็นอาณานิคม” ของสยามตั้งแต่ปี 2328 ซึ่งทำให้คนมลายูปาตานีต้องอยู่ภายใต้การปกครองแบบ “กดขี่” และ “โหดร้าย” ขบวนการปลดปล่อยปาตานีจึงบังเกิดขึ้น เขาแถลงปิดท้ายด้วยการยื่นข้อเรียกร้อง 5 ข้อถึง “เจ้าอาณานิคมสยาม” ดังนี้ 1) ให้ยอมรับมาเลเซียเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ไม่ใช่เพียงผู้อำนวยการความสะดวก 2) ให้ยอมรับว่าการพูดคุยกับคนปาตานีครั้งนี้ทำโดย BRN และ “เจ้าอาณานิคมสยาม” 3) ให้ยอมรับให้มีสิทธิพยานจากประเทศอาเซียน องค์การความร่วมมืออิสลาม (Organisation of Islamic Cooperation - OIC) และองค์กรเอกชนระหว่างประเทศ 4) ให้ปล่อยผู้ที่ถูกควบคุมตัวและยกเลิกหมายจับในคดีความมั่นคงทั้งหมดโดยไม่มีเงื่อนไข 5) ให้ยอมรับว่า BRN เป็นขบวนการปลดปล่อยปาตานี ไม่ใช่กลุ่มแบ่งแยกดินแดน

ฝ่าย BRN ได้เสนอข้อเรียกร้อง 5 ข้อนี้ในการประชุมครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2556 แต่ว่าตัวแทนฝ่ายไทยไม่ได้ให้คำตอบที่แน่ชัด ฝ่ายไทยได้ขอให้ BRN แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการควบคุมกลุ่มติดอาวุธด้วยการลดความรุนแรง แต่ฝ่าย BRN ก็ยืนยันว่าจะต้องยอมรับข้อเสนอของตนก่อนที่จะมีการพูดคุยต่อไป ข้อเรียกร้องของ BRN ได้ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในเมืองไทย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น กล่าวว่าเขาไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องทั้ง 5 ข้อ โดยระบุว่าปัญหานี้ควรจะเป็น “เรื่องภายใน” นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคฝ่ายค้านพูดว่าการให้มาเลเซียมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและให้องค์กรระหว่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมนั้นจะทำให้ปัญหาความขัดแย้ง “มีความซับซ้อน” มากยิ่งขึ้น

²⁹ “คำประกาศของแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี”, YouTube, 26 เมษายน 2556 (ภาษามลายู), <http://www.youtube.com/watch?v=3XzxHyvRu1U&feature=share> (สืบค้น 15 มิถุนายน 2557).

ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2556 นายอาดัม มูฮัมหมัด นอร์ เป็นบุคคลที่สามที่ได้ออกมาอ่านแถลงการณ์ผ่านวิดีโอ YouTube เขาอธิบายถึง 3 ประเด็นหลักที่ทำให้เกิดการต่อต้านในปาตานี ประการแรก คนมลายูปาตานีถูกบังคับให้ใช้ชีวิตภายใต้ “การกดขี่และการปกครองแบบอาณานิคมของสยามที่โหดร้ายเป็นเวลาหลายร้อยปี” มีการสังหารคนมลายูจำนวนมากและบางคนก็หายตัวไป โดยไม่ทราบว่ามีผู้รอดชีวิตอยู่กี่คน ประการที่สอง คนรุ่นใหม่ต้องสูญเสียอัตลักษณ์อันเป็นผลจากการเปลี่ยนระบบการศึกษาแบบมลายูเป็นไทย และประการสุดท้าย คนมลายูต้องมีชีวิตอยู่อย่างยากจนแม้ว่าดินแดนจะอุดมสมบูรณ์ คนมลายูหลายแสนคนต้องอพยพไปทำงานในมาเลเซียหรือประเทศอื่นๆ เพราะไม่สามารถทำมาหากินที่บ้านเกิดได้

นายอาดัมได้ขยายความข้อเรียกร้อง 5 ข้อของ BRN ที่ได้ประกาศก่อนหน้านี้ มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสำคัญประเด็นหนึ่ง มีการเรียกร้องให้รัฐไทยยอมรับ “สิทธิความเป็นเจ้าของ” (hak pertuanan/supremacy rights) ของคนมลายูมุสลิมเหนือแผ่นดินปาตานี โดยแทนที่ข้อความเดิมที่ว่าต้องการให้ยอมรับว่าพวกเขาเป็น “ผู้ปลดปล่อย” ไม่ใช่ “ผู้แบ่งแยกดินแดน”³⁰ เขาอธิบายว่าความขัดแย้งเกิดขึ้นเนื่องจาก “สิทธิความเป็นเจ้าของ” ของคนมลายูถูกปฏิเสธ มีปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง รวมถึงปัญหาด้านสิทธิการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และสังคมวัฒนธรรม อีกส่วนถัดมา BRN ได้ออกแถลงการณ์ฉบับที่ 3 โดยนายอับดุลการิม ได้วิพากษ์วิจารณ์ความไร้เอกภาพของรัฐบาลไทยในการดำเนินนโยบายภาคใต้และเรียกร้องให้รัฐกำหนดเรื่องนี้เป็น “วาระแห่งชาติ”³¹ การเคลื่อนไหวนอกเวทีนี้เกิดขึ้นประมาณสองสัปดาห์ก่อนที่การพูดคุยครั้งที่สามจะมาถึง

³⁰ “คำอธิบาย: ข้อเรียกร้องขั้นแรก 5 ข้อ 29 เมษายน 2556” (Penjelasan 5 tuntutan awal : BRN 29.04.2013), YouTube, 24 พฤษภาคม 2556 (ภาษามลายู), <http://www.youtube.com/watch?v=x6r5WxFlBIY> (สืบค้น 15 มิถุนายน 2557).

³¹ “แถลงการณ์ของแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี (บีอาร์เอ็น) ฉบับที่ 3 (Pengisytiharan dari Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani (BRN) K-3), YouTube, 28 พฤษภาคม 2556 (ภาษามลายู), http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=9vCoPDi80Rc (สืบค้น 15 มิถุนายน 2557).

การพบกันครั้งที่ 3 มีขึ้นในวันที่ 13 มิถุนายน 2556 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ก่อนเริ่มต้นเดือนรอมฎอนไม่นานนัก ฝ่ายไทยได้ขอให้ทางปาร์ตี้ B อธิบายความหมายของคำว่า “สิทธิความเป็นเจ้าของ” เหนือแผ่นดินปาตานีของชนมลายูมุสลิม โดยแถลงการณ์ร่วมที่ออกหลังการพูดคุยได้ระบุว่าฝ่าย BRN จะส่งคำอธิบายมาถึงรัฐบาลไทยเป็นลายลักษณ์อักษร มีข้อตกลงสำคัญที่เกิดขึ้นจากการพูดคุยกันในครั้งนี้คือการสัญญาในหลักการว่าจะลดระดับความรุนแรงในช่วงเดือนรอมฎอน

โอกาสที่จะได้เห็นเดือนรอมฎอนที่ปราศจากความรุนแรงนั้นดูจะน้อยลง หลังจากทีอูสตาสฮัสซันได้แถลงผ่านยูทูบในวันที่ 24 มิถุนายน 2556 โดยเขากล่าวว่า BRN ขอเรียกร้องให้รัฐไทยทำตามเงื่อนไข 7 ประการ คือ 1) ต้องถอนกำลังทหารและทหารพรานจากภาคอื่นๆ และตำรวจที่มาจากส่วนกลางออกไปจากปาตานี (ซึ่งหมายถึงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และ 5 อำเภอในจังหวัดสงขลา) 2) แม่ทัพภาคที่ 4 ต้องถอนทหารและทหารพรานออกจากเขตหมู่บ้านและให้กลับไปอยู่ในค่ายใหญ่ของแต่ละหน่วย 3) รัฐสยามต้องถอนกำลังตำรวจและตำรวจตระเวนชายแดนออกจากหมู่บ้านในปาตานี 4) อนุญาตให้อาสาสมัครรักษาดินแดน (อส.) ที่เป็นมุสลิมลาหยุดตลอดเดือนรอมฎอน เพื่อให้พวกเขาสามารถปฏิบัติศาสนกิจและใช้ชีวิตครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ 5) หยุดการโจมตี การปิดกั้นบนท้องถนนและการจับกุมโดยเด็ดขาด 6) “เจ้าอาณานิคมสยาม” ต้องหยุดจัดกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเดือนรอมฎอน 7) ให้นายกรัฐมนตรีลงนามและประกาศยอมรับเงื่อนไขนี้ภายในวันที่ 3 กรกฎาคม 2556 นอกจากนี้ยังขอให้รัฐออกคำสั่งข้ายสุราและปิดสถานบันเทิงตลอดเดือนรอมฎอน³²

เป็นที่คาดการณ์ได้ว่าข้อเสนอทั้ง 7 ข้อนี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลไทยยอมรับได้ยาก จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นในวันที่ 8 กรกฎาคม 2556 สองวันก่อนเริ่มต้นเดือนถือศีลอด OIC ได้ออกแถลงการณ์เพื่อสนับสนุนการลดความรุนแรงในช่วงเดือนรอมฎอน หลังจากทีนางสาวยิ่งลักษณ์ได้เข้าพบกับ Professor Ekmeleddin Ihsanoglu ที่กรุงอิสตันบูล

³² “คำประกาศแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี (บีอาร์เอ็น ฉบับที่ 4)” (Pengistiharan dari Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani (B.R.N) K-4), You Tube, 24 มิถุนายน 2556 (ภาษามลายู), <https://www.youtube.com/watch?v=EC5hYrI5Grg> (สืบค้น 15 มิถุนายน 2557).

ประเทศตุรกี³³ การออกแถลงการณ์ในช่วงเวลานั้นมีส่วนกดดันให้ BRN ต้องทำตามข้อเรียกร้องเรื่องการลดความรุนแรง ในวันต่อมา นายซัมซามินได้เตรียมจัดแถลงข่าวที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ แต่ว่าต้องยกเลิกเพียงไม่กี่ชั่วโมงก่อนเวลานัดหมาย มีการวิเคราะห์กันว่าการแถลงข่าวต้องยกเลิกไปเนื่องจากว่า BRN ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมการแถลงข่าว แต่ในที่สุดการทำงานการทูตในเบื้องหลังก็สัมฤทธิ์ผล มีการทำข้อตกลง “ความเข้าใจร่วม: การริเริ่มสันติภาพในเดือนรอมฎอน 2556” (Common Understanding : Ramadan Peace Initiative) ในวันที่ 12 กรกฎาคม 2556 สองวันหลังการเริ่มต้นเดือนละศีลอด โดยสำนักเลขานุการของผู้อำนวยการความสะอาดมาเลเซียได้ออกแถลงการณ์ว่าฝ่ายปาร์ตี้ A และ B ตกลงที่จะ “ทำงานหนักเพื่อให้เดือนรอมฎอนเป็นช่วงเวลาปราศจากความรุนแรง ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงถึงความจริงใจ พันธกิจและความมุ่งมั่นของทั้งสองฝ่ายที่จะแสวงหาหนทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน” โดยข้อตกลงนี้มีผลย้อนหลังและครอบคลุมช่วงเวลาระหว่างวันที่ 10 มิถุนายนถึง 18 สิงหาคม 2556 (วันที่ 1 รอมฎอน 1434 ฮิจเราะห์ศักราช จนถึง 10 เซาวาล 1434 ฮิจเราะห์ศักราช)³⁴

จากการสำรวจสถิติเหตุรุนแรงที่รวบรวมโดย กอ.รมน. ในช่วงระหว่างวันที่ 12 ถึง 20 กรกฎาคม 2556 มีเหตุการณ์เพียง 2 ครั้งที่ กอ.รมน. ระบุว่าเป็นการกระทำของ “ผู้ก่อเหตุรุนแรง” ทั้งสองเหตุการณ์เป็นเหตุระเบิดในวันที่ 17 สิงหาคม 2556 ซึ่งส่งผลให้ อส. เสียชีวิต 1 นาย บาดเจ็บ 2 นาย และทหารบาดเจ็บ 1 นาย แต่จุดพลิกผันที่ทำให้ความรุนแรงปะทุขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งเกิดจากการเสียชีวิตของชนมลายูมุสลิมใน 3 เหตุการณ์³⁵ เหตุการณ์แรกคือการชุมนุมยิงนายตอเหล็บ สะแปอิง อายุ 42 ปี ด้วยปืนเอ็ม 16 เสียชีวิตใน อ. บันนังสตา จ. ยะลา เหตุการณ์ที่สองคือการดักยิงนายมะยาหะลี อาลี อายุ 44 ปีเสียชีวิตขณะขี่รถจักรยานยนต์ไปกรีดยางในอำเภอเดียวกัน³⁶

³³ “OIC supports South peace dialogue”, *Bangkok Post*, 8 July 2013.

³⁴ Joint Working Group Peace Dialogue Process on Southern Thailand (JWG-PDP), *Common Understanding: Ramadan Peace Initiative*, press statement, 12 July 2013.

³⁵ Anthony Davis, “Separatists Strike: The Ramadan Offensive in southern Thailand”, *Jane's Terrorism & Security Monitor*, 16 August 2013.

³⁶ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.), 2556, ข้อมูลที่มอบให้ผู้เขียน

เหตุการณ์ที่ทำให้สถานการณ์ถึงจุดเดือดคือการวิสามัญฆาตกรรมนายมะสุเฟียน มามะ ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นแนวร่วมขบวนการในระหว่างการปิดล้อมบ้านพักที่ จ. นราธิวาส ในวันที่ 19 กรกฎาคม³⁷ สองวันต่อมา มีการติดป้ายหลายสิบป้ายและพ่นสีสเปรย์ ตามท้องถนนทั่ว 8 อำเภอในนราธิวาสเพื่อประณามรัฐบาลไทยว่าเป็นผู้ “หลอกหลวง” และเรียกร้องให้ทหารออกจากพื้นที่³⁸ ในช่วง 9 วันสุดท้ายในระหว่างวันที่ 31 กรกฎาคม-8 สิงหาคม 2556 มีเหตุระเบิดเกิดขึ้นถึง 35 ครั้ง ซึ่งนับว่าสูงมากเมื่อเทียบกับในช่วงครึ่งแรกของปี 2556 ซึ่งมีเหตุระเบิดเกิดขึ้นเฉลี่ยประมาณเดือนละ 24 ครั้ง³⁹

ในวันที่ 6 สิงหาคม 2556 สองวันก่อนที่จะสิ้นสุดเดือนรอมฎอน มีการเผยแพร่วิดีโอ ยูทูบอันใหม่โดยกลุ่มที่ใช้ชื่อเป็นภาษามลายูแปลว่า “กองทัพ BRN” วิดีโอคลิปนี้ แตกต่างจากครั้งก่อนๆ ที่ผู้แทนของปาร์ตี้ B เป็นผู้แถลงเองและเป็นการพูดแบบเปิด หน้า ในคลิปนี้ชายสามคนนั่งเรียงกันในเงาสลัวโดยทั้งหมดสวมหมวกไหมพรมปิด หน้า สองคนข้างๆ แอบปีนสงครามไว้ข้างตัว ชายคนที่นั่งอยู่ตรงกลางได้แถลงว่าสภา ชูรอตตัดสินใจที่จะถอนตัวจากการพูดคุยสันติภาพเพราะว่ารัฐบาลสยามยังไม่ยอมรับ ข้อเรียกร้องหลัก 5 ข้อ รวมถึงเงื่อนไข 7 ข้อในช่วงเดือนรอมฎอน⁴⁰

นายซัมซามินพยายามผลักดันการพูดคุยให้ดำเนินต่อไปได้ เขาได้เดินทางมา กรุงเทพฯ เพื่อมอบเอกสารชี้แจงเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเรียกร้อง 5 ข้อจาก BRN ให้กับ ฝ่ายไทย⁴¹ ประเด็นที่มีปัญหามากที่สุดก็คือความหมายของคำว่า “ความเป็นเจ้าของ” ที่ได้รับไว้ในข้อ 4 เอกสารฉบับนั้นระบุว่าพวกเขา “ไม่ได้เรียกร้องการแยกตัวเป็น

ประเทศใหม่” แต่เรียกร้องเขตปกครองพิเศษในทางวัฒนธรรมและพื้นที่ พวกเขา มีข้อเสนอมูล 10 ข้อต่อรัฐบาลไทย 1) อนุญาตให้คนปาตานีมลายูปฏิบัติตามวิถีวัฒนธรรม ประเพณีพื้นฐานของศาสนาอิสลาม 2) จัดตั้งเขตปกครองพิเศษ 3) กำหนดสัดส่วน ที่นั่งสำหรับตัวแทนคนมลายูปาตานีในสภา 4) ให้คนมลายูปาตานีเป็นผู้ว่าราชการ เขตปกครองพิเศษและมีรองผู้ว่าฯ สองคน โดยเป็นคนพุทธ 1 คน และมุสลิม 1 คน 5) กำหนดโควตาพิเศษตำรวจท้องถิ่นสำหรับคนมลายุมุสลิม 6) กำหนดโควตาพิเศษ สำหรับคนมลายุมุสลิมในคณะรัฐมนตรี 7) อนุญาตให้สำนักงานของกอฎี (ผู้ตัดสิน ตามหลักกฎหมายอิสลาม) จัดการเรื่องเกี่ยวกับอิสลาม 8) อนุญาตให้มีสื่อภาษามลายู 9) อนุญาตให้นำส่วนหนึ่งของภาษีและรายได้ท้องถิ่นมาใช้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้⁴²

BRN อธิบายว่าพวกเขาเรียกร้องให้รัฐบาลไทยเห็นด้วย “ในหลักการ” ของข้อ เรียกร้องทั้ง 5 ข้อ ส่วนรายละเอียดนั้นสามารถพูดคุยกันได้ในช่วงกระบวนการพูดคุย BRN ยังบอกว่าจะเพิ่มองค์ประกอบตัวแทนปาร์ตี้ B ให้มีตัวแทนที่หลากหลายจาก สังคมมลายุมุสลิม โดยมีรายละเอียดดังนี้ สมาชิก BRN 3 คน สมาชิก PULO 2 คน สมาชิก Barisan Islam Pembebasan Patani (แนวร่วมอิสลามปลดปล่อยปาตานี- BIPP) 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย นักประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ การค้าและสังคม⁴³ แต่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุยไม่สามารถหา จินตภาพร่วมกันได้ว่าจะมีทำอย่างไรต่อข้อเรียกร้องของ BRN โดยกองทัพได้แสดง ความไม่เห็นด้วยอย่างชัดเจน⁴⁴ ในช่วงปลายเดือนตุลาคม รัฐบาลก็ได้ยื่นคำตอบ ไปเป็นลายลักษณ์อักษรโดยผ่านผู้อำนวยการความสะดวก โดยแจ้งไปว่ารัฐบาล “ยินดีที่ จะหารือ” ข้อเรียกร้องทั้ง 5 ข้อ⁴⁵

³⁷ “วิสามัญ ‘มะสุเฟียน มามะ’ มือบึ้มทหารเจาะไอร้อง ดับคาบ้านพัก”, ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 19 กรกฎาคม 2556.

³⁸ “แขวนป้ายผ้าพันสีไล่ทวิ-ภราดร ทหารตำรวจ เคลื่อนเมืองนราฯ 38 จุด”, ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 22 กรกฎาคม 2556 .

³⁹ Anthony Davis, “Separatists Strike: The Ramadan Offensive in southern Thailand”, *Jane's Terrorism & Security Monitor*, 16 August 2013.

⁴⁰ “แถลงการณ์มติสภาชูรอของแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี (บีอาร์เอ็น)”, YouTube, 6 สิงหาคม (ภาษามลายู), <http://www.youtube.com/watch?v=8JE9NiawBL8> (สืบค้น 15 มิถุนายน 2557).

⁴¹ สัมภาษณ์อาหมัด ซัมซามิน บิน ฮาซิม, กัวลาลัมเปอร์, มิถุนายน 2557.

⁴² คำอธิบายของ BRN ในเรื่องข้อเรียกร้องเบื้องต้น 5 ข้อ (BRN Explanations On the Five Preliminary Demands of the National Revolutionary Front Panel) ผู้อำนวยการความสะดวกมาเลเซีย ได้นำเอกสารนี้ไปยื่นให้กับปาร์ตี้ A ที่กรุงเทพฯ ในเดือนกันยายน 2556.

⁴³ อ้างแล้ว.

⁴⁴ สัมภาษณ์นายทหารระดับสูง, ปัตตานี, ตุลาคม 2556.

⁴⁵ สัมภาษณ์ตัวแทนการพูดคุยฝ่ายไทย, ปัตตานี, ตุลาคม 2556.

ในขณะที่ดูจะมีสัญญาณบ่งชี้ว่าการพูดคุยอาจจะดำเนินต่อไปได้ สถานการณ์ในกรุงเทพฯ ก็เริ่มตึงเครียด การประชุมที่กำหนดไว้ในวันที่ 27 พฤศจิกายนถูกเลื่อนออกไปโดยไม่มีการกำหนดหลังจากที่ผู้คนเรือนแสนซึ่งนำโดยคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ออกมาเดินถนนประท้วงร่างกฎหมายนิรโทษกรรมซึ่งคาดการณ์กันว่าจะเป็นกำลังกดดันให้นายทักษิณที่ถูกตัดสินจำคุก 2 ปีในข้อหาผลประโยชน์ทับซ้อน ในวันที่ 1 ธันวาคม 2556 อุตสาหกรรมฮั้วกันก็ได้ออกมาแถลงผ่านวิดีโอคลิปบนยูทูบหลังจากการนัดหมายประชุมถูกยกเลิกไป เขากล่าวว่าการพูดคุยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลไทยรับรองข้อเรียกร้องของ BRN และรัฐบาลไทยต้องประกาศให้การพูดคุยสันติภาพเป็นวาระแห่งชาติ

คลิปนี้เผยแพร่โดยใช้ชื่อ “อดีตผู้แทน BRN” ซึ่งทำให้มีการวิเคราะห์กันว่าอุตสาหกรรมฮั้วกันอาจจะถูกปลดจากการเป็นตัวแทนแล้ว หรือบางส่วนก็ตีความว่าการใช้คำว่า “อดีต” นั้นหมายถึงว่าการพูดคุยนั้นได้ยุติลงแล้ว⁴⁶ เมื่อนางสาวยิ่งลักษณ์ประกาศยุบสภาในวันที่ 9 ธันวาคม 2556 ท่ามกลางแรงกดดันอย่างหนักจากผู้ชุมนุมเรือนแสนในใจกลางกรุงเทพฯ ส่งผลให้การพูดคุยในรอบแรกนี้ต้องยุติลง ต่อมาการจัดการเลือกตั้งถูกขัดขวางโดยกลุ่ม กปปส. จึงทำให้ผลการเลือกตั้งไม่สมบูรณ์ สถานการณ์ทางการเมืองยังคงตึงเครียด จนกระทั่งในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ก่อการรัฐประหารและจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้น

การพูดคุยได้เริ่มต้นขึ้นอีกครั้งเมื่อ พล.อ.ประยุทธ์ นายกรัฐมนตรีและหัวหน้า คสช. เดินทางไปพบกับนายนาจิบ นายกรัฐมนตรีมาเลเซียที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ในวันที่ 1 ธันวาคม 2557 โดยรัฐบาลได้ใช้คำว่า “การพูดคุยสันติสุข” แทนคำว่า “การพูดคุยสันติภาพ” โดยดูเหมือนจะเน้นในเรื่องการสร้างความสุขในพื้นที่เป็นหลัก

ในช่วงต้นปี 2558 ฝ่ายขบวนการเริ่มรวมตัวกันและได้มีการตั้งองค์กรชื่อว่า “มาราปาตานี” โดยมีการแถลงข่าวครั้งแรกในเดือนสิงหาคมในปีเดียวกัน มาราปาตานีมีสมาชิกจากกลุ่ม BIPP PULO-DSPP POLO-MKP ขบวนการมุจาฮิดีนอิสลามปัตตานี (GMIP) และมีสมาชิกของ BRN บางคนเข้าร่วม แต่ว่าสภาองค์กรนำของ BRN ไม่ได้ให้ฉันทามติในการเข้าร่วมกับมาราปาตานีในครั้งนี้ การพูดคุยล่าช้าออกไปเนื่องจากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงกันในเรื่องกรอบกติกาการพูดคุย (Term of References-TOR) ได้⁴⁷

การสำรวจความคิดเห็นเรื่องการพูดคุยสันติภาพที่ผ่านมา

ในช่วงที่การพูดคุยสันติภาพดำเนินไปภายใต้รัฐบาลยิ่งลักษณ์ในปี 2556 มีการทำโพล 9 ครั้ง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตต่างก็ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นในเดือนมีนาคม ในช่วงไม่กี่สัปดาห์หลังจากการเริ่มต้นการพูดคุยสันติภาพอย่างเป็นทางการ ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี ผู้อำนวยการสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (Center for Conflict Studies and Cultural Diversity - CSCD) และศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ได้ทำโพล 2 ครั้งในเดือนมีนาคมและมิถุนายนตามลำดับ หาดใหญ่โพลซึ่งจัดทำโดยนักวิชาการของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ได้ทำโพล 4 ครั้งในเดือนมีนาคม เมษายน พฤษภาคม-มิถุนายนและตุลาคม อ.อับดุลการิม อัสมะแอ แห่งมหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้ทำโพล 1 ครั้งภายใต้การรับผิดชอบของคณะกรรมการสถานีวิจัยยุทธศาสตร์และวิทยุกระจายเสียงภาษามลายู ศอ.บต. โดยโพลทั้ง 9 ครั้งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

⁴⁶ “คำอธิบายและคำยืนยัน” (Penjelasan Dan Penegasan), YouTube, 1 ธันวาคม 2556 (ภาษามาเลย์), <http://www.youtube.com/watch?v=bcWmriF3TNM>. (สืบค้น 18 มิถุนายน 2557).

⁴⁷ Rungrawee Chalermripinyorat, “Regime’s stance hurts South peace talks”, *Bangkok Post*, 9 May 2016.

1. หาดใหญ่โพล: “พลิกโฉมการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้”⁴⁸

ช่วงเวลา	สำรวจระหว่างวันที่ 1-5 มีนาคม พ.ศ. 2556
กลุ่มตัวอย่าง	ประชาชน 1,002 คนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ร้อยละ 50.4 ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนพุทธ ส่วนอีกร้อยละ 47.6 เป็นคนมุสลิม
ผลลัพธ์	ความพึงพอใจผลงานของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาภาคใต้อยู่ในระดับร้อยละ 62.6 ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าการพูดคุยกับกลุ่ม BRN นั้นจะไม่สามารถแก้ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ในขณะที่ร้อยละ 37.4 คิดว่าสามารถแก้ได้ สำหรับการแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาคใต้ ร้อยละ 39.2 คิดว่าต้องการให้รัฐบาลเจรจากับ “กลุ่มผู้ก่อการร้าย”, ร้อยละ 23.2 ต้องการให้มีการถอนทหาร อีกร้อยละ 19.3 ต้องการให้เปิดช่องให้ “ผู้หลงผิด” กลับเข้าสู่สังคมปกติโดยผ่านมาตรา 21 ของ พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรซึ่งมีลักษณะคล้ายการนิรโทษกรรม

⁴⁸ สำหรับผลโพลฉบับเต็ม ดาวน์โหลดได้จาก http://www.hu.ac.th/press/images_upload/201331215491.pdf.

2. หาดใหญ่โพล: “ประชาชนคิดอย่างไรกับปัญหาความมั่นคงของรัฐ”⁴⁹

ช่วงเวลา	สำรวจระหว่างวันที่ 9-13 เมษายน 2556
กลุ่มตัวอย่าง	ประชาชน 1,005 คนซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ร้อยละ 69.8 ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนพุทธ ส่วนอีกร้อยละ 27.6 เป็นคนมุสลิม
ผลลัพธ์	ร้อยละ 48.2 ของผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาต่อความมั่นคงของประเทศมากที่สุด รองลงมาคือปัญหายาเสพติด (ร้อยละ 16.6) ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนเขาพระวิหาร (ร้อยละ 11) และปัญหาการหมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์ (ร้อยละ 10.8) ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 61.7 เห็นว่าแนวโน้มของปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้หลังมีการพูดคุยกับกลุ่ม BRN จะเหมือนเดิม ร้อยละ 31.9 เห็นว่าปัญหามีแนวโน้มรุนแรงขึ้น และร้อยละ 6.4 คิดว่าปัญหามีแนวโน้มคลี่คลายลง ร้อยละ 64.2 ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอกลุ่ม BRN ที่จะจัดให้สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเขตปกครองแบบพิเศษในรูปแบบมหานครปัตตานีหรือปัตตานีมหานคร ร้อยละ 57.9 ไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งเป็นเขตปกครองแบบพิเศษโดยยึดโมเดลอาเจห์ประเทศอินโดนีเซีย ร้อยละ 46.6 ไม่เห็นด้วยกับการจัดให้เป็นเขตปกครองพิเศษ ร้อยละ 59.7 ไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกกฎหมายพิเศษ ร้อยละ 57.2 ไม่เห็นด้วยกับการถอนทหารออกจากพื้นที่ชายแดนภาคใต้ และร้อยละ 40.5 ไม่เห็นด้วยกับการใช้กองกำลังท้องถิ่นในการดูแลพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

⁴⁹ สำหรับผลโพลฉบับเต็ม ดาวน์โหลดได้จาก http://www.hu.ac.th/press/images_upload/201342210561.pdf.

3. นิดาโพล: “รัฐบาลไทยกับการนิ่งโตะเจรจากับกลุ่มบีอาร์เอ็น (BRN)”⁵⁰

ช่วงเวลา	สำรวจระหว่างวันที่ 14-15 มีนาคม 2556
กลุ่มตัวอย่าง	1,669 คนทั่วประเทศ
ผลลัพธ์	ร้อยละ 64.89 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั่วประเทศเห็นด้วยกับการตัดสินใจของรัฐบาลไทยในการนิ่งโตะเจรจากับกลุ่ม BRN ร้อยละ 23.91 ไม่เห็นด้วยและร้อยละ 11.20 ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ ร้อยละ 67.69 ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งอาศัยอยู่นอกเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นด้วยกับการพูดคุยสันติภาพ ร้อยละ 23.09 ไม่เห็นด้วยและร้อยละ 9.22 ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ ร้อยละ 56 ของผู้ตอบแบบสอบถามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นด้วยกับการพูดคุย ร้อยละ 26.50 ไม่เห็นด้วยและร้อยละ 17.50 ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ ร้อยละ 41.88 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั่วประเทศเห็นว่าความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่าเดิม ร้อยละ 25.70 เห็นว่าความรุนแรงลดลง ร้อยละ 17.38 เห็นว่าความรุนแรงเพิ่มขึ้น และร้อยละ 2.04 เห็นว่าความรุนแรงยุติลง อีกร้อยละ 13 ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ

⁵⁰ สำหรับผลโพลฉบับเต็ม ดาวน์โหลดได้จาก nidapoll.nida.ac.th/multimedia/Myfiles/Poll%202556/31-56/FullText_NIDAPoll_31-2556.pdf.

4. สวนดุสิตโพล: “การแก้ปัญหาภัยใต้ในสายตาประชาชน”⁵¹

ช่วงเวลา	สำรวจระหว่างวันที่ 14-16 มีนาคม 2556
กลุ่มตัวอย่าง	1,569 คน (1,037 คนในกรุงเทพฯ และ 532 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้)
ผลลัพธ์	ในภาพรวมทั่วประเทศ ร้อยละ 57.57 เห็นด้วยกับ “การเจรจา” กับกลุ่ม BRN ร้อยละ 25.46 ไม่เห็นด้วยกับการเจรจา และร้อยละ 16.97 เฉยๆ ในกรุงเทพฯ ร้อยละ 63.59 เห็นด้วยกับ “การเจรจา” ร้อยละ 24.62 ไม่เห็นด้วย และร้อยละ 11.79 เฉยๆ ในภาคใต้ ร้อยละ 42.11 เห็นด้วยกับการเจรจา ร้อยละ 27.63 ไม่เห็นด้วย และร้อยละ 30.26 เฉยๆ ร้อยละ 42.03 ของผู้ตอบแบบสอบถามเชื่อว่า “การเจรจา” จะช่วยลดความรุนแรงในภาคใต้ ร้อยละ 27.59 เห็นว่าคงไม่ค่อยได้ผล ร้อยละ 17.47 เห็นว่า จะช่วยให้ภาคใต้สงบเร็วขึ้น และร้อยละ 12.91 คิดว่าคงไม่ได้ผล สำหรับความคิดเห็นในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาภาคใต้ให้ประสบความสำเร็จ ร้อยละ 30.89 ของผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าผู้แทนภาคประชาชนควรจะมีส่วนร่วมใน “การเจรจา” ร้อยละ 22.55 คิดว่าทหาร/ตำรวจควรมีส่วนร่วม ร้อยละ 15.40 คิดว่านักวิชาการควรมีส่วนร่วม ร้อยละ 13.45 คิดว่านักการเมืองควรมีส่วนร่วม ร้อยละ 9.50 คิดว่าข้าราชการควรมีส่วนร่วม และร้อยละ 4.75 คิดว่า NGO ควรมีส่วนร่วม

⁵¹ สำหรับผลโพลฉบับเต็ม ดาวน์โหลดได้จาก <http://dusitpoll.dusit.ac.th/polldata/2556/25561363485254.pdf>.

5. CSCD/ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้: “มุมมองของประชาชนชายแดนใต้: ‘ความหวัง’ ในสถานการณ์ความรุนแรงอันยืดเยื้อได้เริ่มเงาแห่ง ‘สันติภาพ’”⁵²

ช่วงเวลา	สำรวจระหว่างวันที่ 21–25 มีนาคม 2556
กลุ่มตัวอย่าง	1,870 คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ร้อยละ 79.14 ของผู้ตอบแบบสอบถามนับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 17.37 นับถือศาสนาพุทธ
ผลลัพธ์	ร้อยละ 67.17 ของผู้ตอบแบบสอบถามให้การยอมรับและมีความเชื่อมั่นต่อการพูดคุยสันติภาพที่รัฐบาลไทยกำลังดำเนินอยู่ กับ BRN ร้อยละ 32.83 ให้คะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ คนมุสลิมมีแนวโน้มจะให้คะแนนความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสันติภาพสูงกว่ากลุ่มคนไทยพุทธ ผู้ที่เป็นมุสลิมให้คะแนนความเชื่อมั่น “ผ่านเกณฑ์” ความเชื่อมั่นในระดับค่าเฉลี่ย 5.24 (จากคะแนนเต็มสิบ) ส่วนผู้ที่เป็นคนพุทธให้คะแนนความเชื่อมั่นโดยเฉลี่ย 4.70 ผู้ตอบแบบสอบถามมองว่าการหยุดยิงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 67) อันดับ 2 คือเรื่องการถอนทหารออกจากพื้นที่ (ร้อยละ 35) อันดับ 3 คือการพัฒนา (ร้อยละ 30) อันดับ 4 การแก้ปัญหาหาเสพติดร่วมกัน (ร้อยละ 23) อันดับ 5 การยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน (ร้อยละ 20) และอันดับ 6 การอยู่ร่วมกันระหว่างคนต่างศาสนาและวัฒนธรรม (ร้อยละ 17) ในเรื่องการกระจายอำนาจหรือการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ร้อยละ 17.2 บอกว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง อีกร้อยละ 37.9 เห็นด้วย ร้อยละ 30.4 มีความเห็นกลางๆ มีผู้ที่ตอบ “ไม่เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” รวมกันร้อยละ 14 ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 86.2 เห็นด้วยและสนับสนุนบทบาทของการสร้างเครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อให้เป็นตาข่ายนิรภัยเสริมกระบวนการสันติภาพในระหว่างการพูดคุยกับกลุ่มที่มีความเห็นต่างจากรัฐ (safety net)

6. หาดใหญ่โพล: “ตอบโจทย์การแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้”⁵³

ช่วงเวลา	สำรวจระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม–4 มิถุนายน 2556
กลุ่มตัวอย่าง	1,002 คนในจังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังทางศาสนาของผู้ตอบแบบสอบถาม
ผลลัพธ์	ในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาภาคใต้ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 39.3 ต้องการให้รัฐบาล “เจรจากับกลุ่มผู้ก่อการร้าย” รองลงมาคือการยกเลิก พ.ร.ก. ฉุกเฉิน และนำ พ.ร.บ. ความมั่นคงฯ มาใช้แทน (ร้อยละ 25.3) ร้อยละ 15 ต้องการให้ถอนกำลังทหารออกจากพื้นที่ และร้อยละ 12.9 ต้องการให้เปิดช่องให้ “ผู้หลงผิด” กลับเข้าสู่สังคมปกติโดยใช้กลไกตามมาตรา 21 ในประเด็นข้อเรียกร้อง 5 ข้อของ BRN ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย โดยร้อยละ 58.9 ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลต้องยอมรับสถานะของ BRN ว่าเป็นองค์กรปลดปล่อยปัตตานี มิใช่กลุ่มแบ่งแยกดินแดน รองลงมา ร้อยละ 58.3 ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลจะต้องปล่อยผู้ต้องหาวางๆ ไม่มีเงื่อนไขและต้องระงับการออกหมายจับผู้ต้องสงสัย ร้อยละ 50.6 ไม่เห็นด้วยที่การเจรจาจำกัดเฉพาะตัวแทนคนมลายูซึ่งนำโดย BRN แต่ร้อยละ 54.7 เห็นด้วยกับการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ประจำจังหวัดสำหรับคนไทยมุสลิมที่ไม่ได้รัับความเป็นธรรมทุกกรณี

⁵² ดูรายละเอียดรายงานได้จาก <http://www.deepsouthwatch.org/node/4147>.

⁵³ สำหรับผลโพลฉบับเต็มดาวน์โหลดได้จาก http://www.hu.ac.th/press/images_upload/201371916571.pdf.

7. CSCD/ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้: “การศึกษาทัศนคติของประชาชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อเหตุการณ์ปัจจุบันท่ามกลางกระบวนการสันติภาพ”⁵⁴

ช่วงเวลา	สำรวจระหว่างวันที่ 9-11 มิถุนายน 2556
กลุ่มตัวอย่าง	2,006 คนซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ผลลัพธ์	ในประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในการพูดคุยสันติภาพ ร้อยละ 76.6 ให้คะแนนมากกว่า 5 คะแนนขึ้นไป (โดยมีคะแนนเต็ม 10) สำหรับประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้พูดคุยกัน เรื่องที่ได้รับคะแนนมากกว่า 7 คะแนนได้แก่ 1) เรื่องการแก้ปัญหา ยาเสพติด (8.23 คะแนน) 2) การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง (7.82 คะแนน) 3) การหลีกเลี่ยงการก่อเหตุความรุนแรงหรือปฏิบัติการกับเป้าหมายที่เป็นผู้บริสุทธิ์ (7.73 คะแนน) ข้อเสนอของ BRN ได้รับคะแนนประมาณ 5-7 คะแนน ประเด็นเรื่องการต้องเปลี่ยนการพูดคุยสันติภาพให้เป็นการเจรจา สันติภาพได้รับคะแนนเฉลี่ย 6.94 คะแนน เรื่องการให้รัฐบาลมาเลเซียเป็นตัวกลางผู้ไกล่เกลี่ยแทนที่จะเป็นแค่ผู้อำนวยการความสะดวกได้คะแนนเฉลี่ย 6.11 คะแนน เรื่องการให้มีพยานจากชาติอาเซียน OIC หรือเอ็นจีโอองค์กรอิสระต่างๆ ได้คะแนนเฉลี่ย 5.90 คะแนน เรื่องการต้องตระหนักถึงการดำรงอยู่และอำนาจของประชาชาติมลายูปาตานีได้คะแนนเฉลี่ย 5.75 คะแนน เรื่องการปล่อยนักโทษคดีความมั่นคงและยกเลิกหมายจับทั้งหมดได้รับคะแนนเฉลี่ย 5.47 คะแนน

⁵⁴ ดู “เปิดผลโพลล์ชายแดนใต้รอบสอง หนุนการพูดคุยสันติภาพเพิ่มขึ้น”, ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 25 มิถุนายน 2556, สืบค้นจาก <http://www.deepsouthwatch.org/node/4397>.

8. สถาบันอิสลาม มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา: “สันติภาพที่ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องการในอนาคต”⁵⁵

ช่วงเวลา	สำรวจในช่วงเดือนตุลาคม 2556
กลุ่มตัวอย่าง	1,046 คนซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ร้อยละ 88.9 ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนมุสลิมและร้อยละ 8.2 เป็นคนพุทธ
ผลลัพธ์	ในเกณฑ์วัดที่มีคะแนนเต็ม 4 ผู้ตอบแบบสอบถามให้ 3.34 คะแนนสำหรับการ “เห็นด้วยกับการพูดคุย/เจรจา” รองลงมาคือการเชื่อว่าการพูดคุยและการเจรจาจะสร้างสันติภาพได้สำเร็จ โดยมีค่าเฉลี่ย 2.96 คะแนน ส่วนเรื่องการเห็นด้วยกับตัวแทน BRN ว่าเป็นตัวแทนคนมลายุมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเรื่องการเห็นด้วยกับตัวแทนฝ่ายไทยที่นำโดยพลโทภราดร และคณะ มีค่าเฉลี่ย 2.87 คะแนน ในประเด็นปัญหาที่ต้องการให้รัฐบาลแก้ไข ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ 1) ให้นักการเมืองรับฟังความคิดเห็นประชาชน 2) แก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน 3) ให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจ ปัญหาท้องถิ่นมากขึ้น/ปกครองตนเอง 4) ให้มีการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองท้องถิ่นให้มากขึ้น 5) การออกเสียงประชามติเกี่ยวกับอนาคตของภาคใต้ 6) อยากเห็นรูปแบบการปกครองที่รวมสามจังหวัดเป็นหนึ่งเขตปกครองและมีการเลือกตั้งผู้นำสูงสุดและให้ยกเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 7) อยากให้มีองค์กรปกครองท้องถิ่นและภูมิภาคเหมือนเดิม แต่อยู่ใต้ ศอ.บต. 8) อยากให้แยกแต่ละจังหวัดเป็น 3-4 เขต ให้เลือกตั้งผู้ว่าการเขตและยกเลิกนายก อบจ.

⁵⁵ สำหรับผลโพลฉบับเต็มดูได้ที่ <http://www.deepsouthwatch.org/node/4951>.

9. หาดใหญ่โพล: “ผลลัพธ์การเจรจาแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้”⁵⁶

ช่วงเวลา	สำรวจในช่วงวันที่ 3-7 ตุลาคม 2556
กลุ่มตัวอย่าง	801 คนซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 62.1 เป็นคนพุทธและร้อยละ 35 เป็นคนมุสลิม
ผลลัพธ์	ในเกณฑ์วัดที่มีคะแนนเต็ม 10 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพอใจในภาพรวมของการแก้ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 5.14 คะแนน ในเรื่องของความจริงใจของแต่ละกลุ่มต่อการเจรจากับกลุ่ม BRN รัฐบาลไทยได้ 5.05 คะแนน ประเทศมาเลเซียได้รับ 5.03 คะแนนและ BRN ได้รับ 4.94 คะแนน ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 63.1 คิดว่าข้อเรียกร้องของ BRN นั้นขัดกับรัฐธรรมนูญไทย ร้อยละ 58.5 คิดว่า “การเจรจา” กับกลุ่ม BRN ไม่ส่งผลต่อการเสียดินแดนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ร้อยละ 50.9 เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลไทยมีการพูดคุยระหว่างตัวแทนกลุ่มเพื่อสันติภาพปัตตานีผ่านตัวแทนกลุ่ม BRN ร้อยละ 47.6 ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลไทยจะต้องปล่อยตัวนักโทษที่ถูกคุมขังด้วยเหตุผลทางการเมืองและยกเลิกหมายจับทั้งหมด ร้อยละ 45.6 ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลไทยต้องยอมรับอธิปไตยหรืออำนาจอิสระในการปกครองของรัฐปัตตานีมาเลย์บนผืนแผ่นดินปัตตานี และร้อยละ 45.5 ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลต้องยอมให้ตัวแทนชาติอาเซียน โอไอซีและองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นสักขีพยานในการพูดคุยสันติภาพ

⁵⁶ สำหรับผลโพลฉบับเต็มดาวน์โหลดได้จาก http://www.hu.ac.th/press/images_upload/201310141151.pdf.

พลสันติภาพกับความขัดแย้งในภาคใต้ของไทย?

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตถึงความเป็นไปได้ที่จะทำพลสันติภาพในภาคใต้ของไทย ดังนี้

1. ภูมิหลังทางศาสนาและชาติพันธุ์ของผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนสำคัญต่อความเข้าใจถึงรากเหง้าของปัญหาและทางออกจากความขัดแย้ง ในไอร์แลนด์เหนือ จากการสำรวจประชากรในปี ค.ศ. 2012 สัดส่วนระหว่างชาวโปรเตสแตนต์กับคาทอลิกคือ 48:45⁵⁷ แม้ว่าประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์จะลดลง แต่ว่าสัดส่วนของคนทั้งสองฝ่ายยังคงใกล้เคียงกันมาก ซึ่งแตกต่างจากกรณีภาคใต้ของไทย สัดส่วนของคนมุสลิมกับคนพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ที่ประมาณ 80:20 ดังนั้น การสำรวจความคิดเห็นจะต้องคำนึงถึงทั้งความคิดเห็นข้ามกลุ่มศาสนาและชาติพันธุ์ และความคิดเห็นภายในกลุ่มคนที่มีภูมิหลังเหมือนกัน การพิจารณาถึงทางเลือกและข้อเสนอแนะต่างๆ โดยดูจากความเห็นของผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยรวมๆ อาจมีความเสี่ยงที่จะมองข้ามความเห็นของคนพุทธและคนต่างศาสนาและชาติพันธุ์ได้ ในกรณีของไอร์แลนด์เหนือ ได้มีการใช้หลักการ “ฉันทามติที่เพียงพอ” (sufficient consensus) ซึ่งหมายถึงว่าเสียงส่วนใหญ่ของแต่ละฝ่ายจะต้องเห็นด้วยกับข้อตกลงนี้ ถ้าหากว่ามีผู้ไม่เห็นด้วยในกลุ่มศาสนาเดียวกันเกินกว่าร้อยละ 50 ข้อเสนอแนะนั้นก็จะจะมีปัญหา⁵⁸ คำถามที่ควรต้องพิจารณาคือในการคัดเลือกรูปแบบตัวอย่างควรจะเอาเรื่องสัดส่วนประชากรในพื้นที่ไปเป็นข้อพิจารณาในการทำโพลด้วยหรือไม่ เพราะจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลโพล ในการทำโพลที่ผ่านมาของกลุ่มคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การกำหนดสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามค่อนข้างสะท้อนถึงสัดส่วนประชากรตามความเป็นจริง ยกเว้นหาดใหญ่โพลซึ่งส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนพุทธ

2. ดังที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ โพลที่สนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (partisan poll) อาจจะทำให้เกิดผลลบต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือผู้ที่ทำตัว

⁵⁷ “Census figures: NI Protestant population continuing to decline”, *BBC*, 11 December 2012.

⁵⁸ Colin Irwin, *The People's Peace Process in Northern Ireland*, op.cit., p.42.

เป็นอุปสรรคต่อการกระบวนการสันติภาพ (spoilers) ใช้โพลเพื่อผลักดันวาระของตนเอง หรือเพื่อคงสภาพที่เป็นอยู่ การรักษาความเป็นกลางของโพลจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการให้องค์กรที่มีความเป็นกลางเป็นผู้ทำโพลสันติภาพและแสวงหาแหล่งทุนที่เป็นอิสระ ให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำโพล การเขียนคำถามต้องทำอย่างละเอียดรอบคอบและมีความสมดุล ในการทำโพลครั้งก่อนๆ จะเห็นได้ว่าภาษาที่ใช้ในบางโพลอาจจะย้อนถึงจุดยืนที่เอนเอียงไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของคู่ขัดแย้ง โดยเฉพาะฝ่ายรัฐบาลไทย ไม่ว่าจะต้องใจหรือไม่ก็ตาม ภาษาที่ใช้ในบางโพลสะท้อนถึงอคติต่อคนมุสลิม ในบางโพลผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคนพุทธ เช่น หาดใหญ่โพล ซึ่งทำให้ถูกมองได้ว่าโพลนั้นอิงกับฝ่ายรัฐบาลไทย แหล่งทุนก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าจะทำให้มีข้อกังขาในเรื่องความเป็นกลาง คนมุสลิมบางคนก็ตั้งคำถามกับความน่าเชื่อถือของโพล CSCD ด้วยเหตุที่โพลนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก ศอ.บต.⁵⁹

3. ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการทำโพลจะต้องมีการคิดอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อให้ผู้ตอบคำถามรู้สึกสบายใจและปลอดภัยในการให้ความเห็นอย่างตรงไปตรงมา ในไอร์แลนด์เหนือ นักวิจัยได้ให้ Market Research Northern Ireland สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 1,000 คนแบบเห็นหน้า แต่การทำเช่นนั้นอาจเป็นปัญหาในบริบทของภาคใต้ เพราะหลายๆ ประเด็นนั้นเป็นเรื่องที่อ่อนไหว เช่น เรื่องการปกครองตนเอง การตั้งเขตปกครองพิเศษ ยังไม่ต้องพูดถึงเรื่องเอกราช แม้ว่าจะมีการเปิดพื้นที่พูดคุยเรื่องนี้ในพื้นที่สาธารณะได้มากขึ้น ผู้ตอบคำถามอาจรู้สึกหวาดกลัวที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมาต่อหน้านักวิจัยที่ไม่รู้จักหรือไม่คุ้นเคย ในการทำโพลที่ผ่านมา CSCD ได้ใช้วิธีให้ผู้ตอบคำถามทำอย่างปิดลับและส่งแบบสอบถามนั้นกลับมายังสำนักงานของนักวิจัยในซองที่ปิดผนึกอย่างดี โดยไม่ได้มีการระบุชื่อในแบบสอบถามนั้น⁶⁰ วิธีนี้ก็เป็นแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัยกับผู้ตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้อาจจะพิจารณาจัดทำแบบสอบถามสองภาษาคือ

ภาษาไทยและภาษามลายูเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น (อาจจะเขียนด้วยอักษรยาวีหรือโรมัน) เพราะบางคนอาจนัดในการอ่านภาษามลายูมากกว่า

4. การใส่ประเด็นเรื่องเอกราชเป็นทางเลือกทางการเมืองนั้นอาจจะเป็นสิ่งที่อ่อนไหวมากเพราะเป็นสิ่งที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญไทย ในไอร์แลนด์เหนือ นั้น เป็นที่ชัดเจนว่าฝ่ายเอกภาพนิยมโปรเตสแตนต์และชาตินิยมคาทอลิกมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทางการเมือง (political belonging) ที่ต่างกัน ฝ่ายคาทอลิกต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ส่วนโปรเตสแตนต์ต้องการคงอยู่เป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ และทางเลือกทั้งสองอย่างก็ถูกบรรจุไว้ในโพลสันติภาพ ด้วยข้อจำกัดทางกฎหมายในประเทศไทย การใส่เรื่องเอกราชในฐานะที่เป็นทางเลือกหนึ่งในทางการเมืองมีความเสี่ยงที่จะถูกมองว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดกฎหมายและอาจจะมีแรงต่อต้านจากฝ่ายอนุรักษ์นิยมในประเทศไทยได้ รวมถึงอาจจะทำให้การทำโพลนี้หมิ่นเหม่ต่อการละเมิดกฎหมาย แต่หากว่าไม่ใส่ประเด็นนี้ไว้ก็อาจจะถูกคนมุสลิมบางส่วนวิพากษ์วิจารณ์ว่าโพลนี้ไม่มีความเป็นกลางและไม่สมดุล

5. คุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของโพลสันติภาพคือพรรคการเมืองที่เข้าร่วมการเจรจามีส่วนร่วมในการทำโพล ซึ่งการทำโพลที่ผ่านมาในภาคใต้ของไทยไม่มีลักษณะดังกล่าว คำถามในการทำโพลที่ผ่านมาค่อนข้างกว้าง บางครั้งการร่างคำถามในโพลก็ไม่ได้มีการเลือกใช้คำอย่างละเอียดรอบคอบนักและแสดงให้เห็นถึงอคติของนักวิจัยเอง หลายครั้งก็ไม่ได้ถามคำถามที่เป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ของผู้ที่ทำโพลเกี่ยวกับปัญหาในภาคใต้ ถ้าหากต้องการจะทำโพลสันติภาพซึ่งแตกต่างจากเดิมและมีอิทธิพลอย่างสำคัญจำเป็นจะต้องมีกระบวนการทำให้คู่ขัดแย้งเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบคำถามซึ่งจะต้องร่างขึ้นอย่างพิถีพิถัน จะต้องถามคำถามที่เป็นแก่นกลางสำคัญที่เกี่ยวข้องกับข้อถกเถียงในการพูดคุยอย่างเป็นทางการในช่วงเวลานั้น

โพลสันติภาพเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการนำเอาเสียงของภาคประชาชนเข้ามาในเวทีการพูดคุยอย่างเป็นทางการ การมีส่วนร่วมของคู่ขัดแย้งจะเป็นหลักประกันว่าพวกเขาจะพิจารณาผลอย่างจริงจังและโพลจะไม่ถูกปฏิเสธง่ายๆ ในไอร์แลนด์เหนือ ดร.เออร์วินได้รับความสนับสนุนจากนายจอร์จ มิตเชลล์ วุฒิสมาชิกของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประธานในการเจรจา ในตอนแรกทั้งรัฐบาลอังกฤษและไอร์แลนด์ไม่เห็นด้วย

⁵⁹ สทนทาสวนตัว, ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี, ผู้อำนวยการ CSCD และศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 14 พฤษภาคม 2557.

⁶⁰ เพิ่งอ้าง.

กับการทำวิจัยอิสระในครั้งนี้ พวกเขาไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างคำถาม ออกแบบงานวิจัยหรือให้ทุนสนับสนุน⁶¹ พรรคการเมืองบางพรรคเข้าร่วมอย่างตั้งใจ โดยเฉพาะพรรคที่มีความเห็นทางการเมืองแบบกลางๆ ในขณะที่พรรคอื่นๆ ไม่ค่อย กระตือรือร้นมากนัก กลุ่มติดอาวุธใต้ดินของทั้งสองฝ่ายมีสายสัมพันธ์อยู่กับพรรคการเมืองบางพรรคอยู่ ดังนั้นพวกเขาจึงมีตัวแทนเข้าร่วมในการทำโพลสันติภาพโดยผ่านตัวแทนพรรคดังกล่าว

ในบริบทภาคใต้ของไทย เป็นเรื่องท้าทายที่จะทำขั้นตอนแรกนี้ให้สัมฤทธิ์ผล เนื่องจากว่าหน่วยงานฝ่ายรัฐเองก็ไม่ได้มีความเห็นที่เป็นเอกภาพ ดังนั้นอาจจำเป็นต้องมีตัวแทนในการทำโพลที่มาจากหลายหน่วยงานหรือไม่ ในส่วนของ BRN ด้วยลักษณะการทำงานแบบปิดลับ BRN จะสามารถส่งตัวแทนเข้าร่วมในการทำโพลได้หรือไม่ อย่างไรก็ดี ดูเหมือนว่าโอกาสนั้นจะมีมากขึ้นเมื่อ BRN ได้ส่งตัวแทนมาร่วมพูดคุยสันติภาพกับรัฐไทยในช่วงรัฐบาลยิ่งลักษณ์ นอกจากนี้ยังมีคำถามว่ากลุ่มปลดปล่อยปาตานีอื่นๆ ควรจะมีส่วนร่วมในการทำโพลสันติภาพด้วยหรือไม่ กลุ่มคนพุทธภาคประชาสังคมควรจะมีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของคำถามหลักๆ ที่จะต้องมีการพิจารณา

6. การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างฝ่ายสนับสนุนนายทักษิณกับฝ่ายชนชั้นอำนาจอภิสิทธิ์นิยมทำให้เกิดการแตกแยกทางการเมืองอย่างรุนแรงในสังคมไทยและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาภาคใต้ การพูดคุยสันติภาพได้ยุติลงหลังจากที่นางสาวยิ่งลักษณ์ยุบสภา ดร.เออร์วินได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการทำโพลสันติภาพนั้นจะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อกระบวนการสันติภาพกำลังดำเนินอยู่ ไม่มีประโยชน์ที่จะให้ความหวังกับผู้คน เมื่อโอกาสที่จะเห็นกระบวนการสันติภาพคืบหน้านั้นเป็นศูนย์⁶² อย่างไรก็ดี ดร.เออร์วินได้แนะนำว่าในสภาวะที่การพูดคุยระหว่างคู่ขัดแย้งนั้นหยุดชะงัก ควรที่จะใช้ช่องทางการสื่อสารที่น่าเชื่อถือเพื่อเผยแพร่ “คำอธิบายที่ตรงไปตรงมา” ในประเด็น

ต่างๆ ซึ่งเป็นหัวใจของความขัดแย้ง⁶³ ในกรณีภาคใต้ แม้ว่ารัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จะตัดสินใจเดินหน้าการพูดคุยอย่างเป็นทางการที่มีมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกต่อไป หลายฝ่ายก็ยังตั้งข้อกังขาว่าการพูดคุยนี้จะนำไปสู่การถกเถียงในเชิงเนื้อหาอย่างแท้จริงและสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมได้หรือไม่ ในสภาวะการณ์ที่สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกในประเทศไทยถูกจำกัดอย่างยิ่ง กองทัพยังแสดงให้เห็นว่าไม่พร้อมที่จะแลกเปลี่ยนทางการเมืองใดๆ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ ในสถานการณ์เช่นนี้อาจจะเริ่มต้นการทำโพลสันติภาพด้วยการสำรวจในประเด็นใหญ่ๆ ที่ไม่อ่อนไหวมากนัก เช่น ความเห็นของประชาชนต่อรากเหง้าของความขัดแย้งในภาคใต้ การพิจารณาว่าสถานการณ์พร้อมสำหรับการทำโพลสันติภาพหรือไม่จำเป็นต้องดูจังหวะก้าวของการพูดคุยสันติภาพอย่างเป็นทางการว่ามีความชัดเจนและคืบหน้ามากน้อยเพียงใดด้วย

7. สื่อสารมวลชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำโพลสันติภาพ ดร.เออร์วินสะท้อนให้เห็นว่าแบบแผนและการปฏิบัติตามจารีตของสื่อ นั้นอาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งในกรณีภาคใต้ของไทยก็อาจจะมีปัญหาในลักษณะเดียวกัน รายงานข่าวของสื่อมวลชนเกี่ยวกับภาคใต้นั้นลดลงอย่างมากทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณนับตั้งแต่การรัฐประหารในปี 2557 ถ้าหากต้องการให้การทำโพลสันติภาพประสบความสำเร็จ สิ่งสำคัญคือต้องสร้างและรักษาการติดต่อกับสื่อกระแสหลักที่สำคัญๆ การสร้างความตระหนักและให้ความรู้กับพวกเขาในประเด็นดังกล่าวย่อมเป็นส่วนที่สำคัญต่อความสำเร็จของโพลสันติภาพ สื่อทางเลือก เช่น เว็บไซต์และโซเชียลมีเดียก็เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสำหรับการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชน ในระยะยาวมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างวัฒนธรรม “วารสารศาสตร์สันติภาพ” ในหมู่นักข่าวรุ่นใหม่ๆ เพื่อให้การทำงานของสื่อเกื้อหนุนต่อความพยายามในการสร้างสันติภาพ

⁶¹ Colin Irwin, *The People's Peace: 'Pax Populi, Pax Dei' How Peace Polls are Democratizing the Peace Making Process*, op. cit., p. 19.

⁶² Colin Irwin, *20 Peace Lessons from Northern Ireland to Israel and Palestine*, op. cit., pp. 11-12.

⁶³ Colin Irwin, *The People's Peace Process in Northern Ireland*, op. cit., p. 85.

บรรณานุกรม

Davis, Anthony. "Separatists Strike: The Ramadan Offensive in southern Thailand". *Jane's Terrorism & Security Monitor*, 16 August 2013.

Irwin, Colin. "How Public Opinion Polls were Used in Support of the Northern Ireland Peace Process". *The Global Review of Ethnopolitics*. Vol. 1 No.1 (September 2001). pp. 62-73.

_____. *The People's Peace Process in Northern Ireland*. California: CreateSpace, 2002.

_____. *The People's Peace: 'Pax Populi, Pax Dei' How Peace Polls are Democratizing the Peace Making Process*. California: CreateSpace, 2012.

_____. *20 Peace Lessons from Northern Ireland to Israel and Palestine*. California: CreateSpace, 2012.

Lederach, John Paul. *Building Peace*. Washington DC: United States Institute of Peace, 1997.